

СЛОВО

Без мови немає нації!

Протівми

ВСЕУКРАЇНСЬКИЙ КУЛЬТУРОЛОГІЧНИЙ ТИЖНЕВИК

33 (514), 20—26 серпня 2009

ВІТАЄМО 3 ДНЕМ НЕЗАЛЕЖНОСТІ!

ПАСХУ ІСТОРІЮ
ДІНЮЄМО САМІ

Ці підлітки зі світлини Олекси Ващенка нині святкують повноліття. Вони — ровесники незалежності. Сьогодні, називаючи основні віхи, якими знакований український шлях, ми говоримо про них. 3 днем повноліття, діти! 3 днем народження, Україно-мати!

Нещодавно в Інституті мистецтвознавства, фольклористики та етнології НАН України ім. М. Т. Рильського відбулося засідання “круглого столу”, мету та основні напрями якого окреслила директор Інституту Ганна Скрипник. “Ми зібралися напередодні Дня Незалежності й 20-ої річниці Руху, щоб оцінити ситуацію, в якій нині перебуває країна”, — сказала Ганна Аркадіївна. Сьогодні маємо стабільну державу, нема міжетнічних конфліктів — нібито все добре. Водночас багато в чому ситуація критична: антиукраїнські сили постійно маніпулюють громадською думкою стосовно федералізації держави, нав’язують уявлення про те, що схід і захід держави зовсім різні за своїми поглядами. Здавалося б, що 18 років незалежності — достатній історичний період, щоб вибудувати таку суспільну світоглядну модель, яка була б прийнятною і на сході, і на заході. Навіть за часів перебування України у складі різних держав ми тяжіли до створення єдиної соборної унітарної країни. Тепер, коли Україна стала незалежною і її визнали у світі, в нас є все, щоб ми жили щасливо на своїй землі. Але, на жаль, це не так.

Головне, про що треба говорити — це причини й шляхи виходу з ситуації, у якій нині опинилася держава. Адже розмови про дві України, дві державні мови стануть розмінною монетою напередодні виборів. У ст. 15 Конституції йдеться, що жодної державної ідеології не повинно

УРОКИ УКРАЇНСЬКОГО ДЕРЖАВОТВОРЕННЯ: ЗДОБУТКИ І ПРОРАХУНКИ

бути, має бути культурна ідеологія, яка задовольнятиме всі сегменти суспільства. Проте в жодній країні світу не вдалося досягти державного поступу без наявності єдиної державної ідеології. Це цілісність і недоторканність кордонів, обстоювання національних інтересів, стратегічна безпека тощо. Якщо ми відмовилися від таких засадничих принципів, то не слід дивуватися, що в суспільній свідомості досі не домінує ідея єдиної соборної України.

Маємо ухвалити звернення до відповідних структур законодавчої влади, щоб на державному рівні відкоригувати цю статтю, щоб жодні політичні сили не могли безкарно робити сепаратистські заяви, подібні до утворення на Закарпатті русинської автономної республіки тощо.

Маємо говорити про справжню свободу, а не ті, що проплачені, як “Свобода” Шустера, про масове зубожіння... За даними соціологів, сьогодні лише близько 5 % населення задоволене своїм добробутом. Назріває соціальний конфлікт. Наш народ надзвичайно терплячий,

але не можна доводити до крайнощів. Великий бізнес, який зумів вибудуватися на біді злидненого люду (маємо найбільше серед європейських країн олігархів, більше лише в Росії), має бути соціально відповідальним за долю нації, як в інших країнах світу, не допустити конфлікту. Нарікання людей чуємо в усіх регіонах. Існує величезна прірва між звичайними людьми і верхівкою, яка, дистанціюювавшись від реальних потреб, змагається за переділ ресурсу, “прихватування” ще не прихоплених об’єктів національної власності й абсолютно байдужа до проблем, якими живе суспільство.

Непокоять демографічні проблеми. Скорочення людності відбувається скрізь. Але таке стрімке скорочення, як у нас за часів незалежності, свідчить не про природний характер цих процесів, а про брак державного чинника у регулюванні проблем соціального, економічного стану. Втрата понад шести з половиною мільйонів осіб у мирний час — це катастрофа.

Чимало проблем ми могли розв’язати, якби продовжили

те, що громадськість заклала у 1990-х. Тоді голос громади було чути. Зараз творчий, інтелектуальний потенціал опинився поза увагою суспільства, державних чиновників. Громадська ініціатива відсутня в державі. Ми багато говоримо про громадянське суспільство, а водночас замовчуємо, що не маємо навіть того, що було на початку 1990-х.

Спільно з Міжнародною асоціацією українців, суспільною секцією, відділенням мови й мистецтвознавства НАН України, творчими спілками започатковуємо “круглий стіл”, який буде постійно діючим спільним органом апеляції до очільників влади, до суспільно-політичних сил, які можуть щось змінити. Інакше матимемо попереду ще 20 або й більше років стагнації й безвиході. Не будемо спостерігати за процесом розподілу суспільного ресурсу, а покажемо, що суспільство не має наміру миритися з таким станом речей.

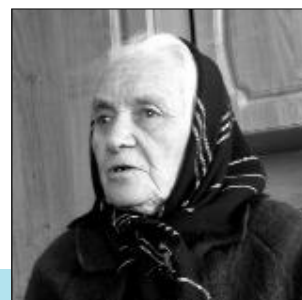
Цей “круглий стіл” має на меті усвідомити набуток державотворення, які ми мали в XVII—XXI століттях. Чимало політологів стверджують, що уроків ми не засвоїли: як тоді був розбрат, так і тепер. Певною мірою в цьому є лукавство. На початку XX століття очолювали державотворчий процес справжні національні герої, патріоти, інтелектуали. Нині нами керують люди, яким Україна потрібна лише для власного збагачення.

Закінчення на стор. 4—5

2–3

ЧОМУ РОЗСЕРДИВСЯ ТАРАС?

7

ДУМА ПРО НЕВМИРУЩОГО

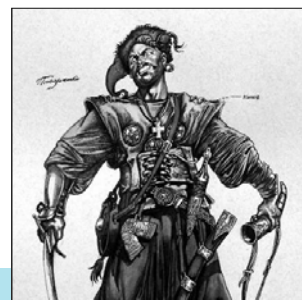
8–9

ОСОБЛИВИЙ СТАН ПОЕЗІЇ

13

ПРОБУДИТИ ПАМ’ЯТЬ СУЧАСНИКІВ

14

Людмила БОНДАРЧУК,
кандидат педагогічних наук,
лауреатка Огієнківської премії,
м. Житомир

Закінчення.
Початок у ч. 32 за 2009 р.

Деякі дослідники (Микола Поліщук із Брусилова та інші) називають українську мову тільки “мовою викладання”, мовою звуженого вжитку, порівнюють з мертвою мовою — латиною, тобто спосіб існування її лише в літературному (писемному) варіанті, бо у природному середовищі (телефон, позашкільне спілкування, сфера обслуговування, Інтернет, транспорт тощо), мовляв, ця мова не звучить. І знову себе питаю: куди ж зникає природне чуття слова, яким людина володіє з дитинства? Як і чуттям музики, чуттям кольору. Вслухаюся в дитячу мову й переконуюся, що такого слова, яке витворила дитина, іноді немає, але витворене воно граматично правильно: *жовтотіл, заверт, місяць квітень*, а далі — *вишень?* Корова і мале *коровенятко*, безліч інших. Можливо, це природне чуття притуплюється в школі, бо не культивується нею. Як і народна пісня, де слово звучить у чистоті. Як і фразеологія, що надає міцне відчуття мовно-психологічного “Я”, відчуття приналежності до свого етносу. Нерідко саме в школі тьмяніє дитячий дошкільний мовний світ, бо доводиться заучувати правила, визначення. Замість того, щоб розкрити музику українського слова, мови, учню пропонують запам’ятати чергування і-й, у-в.

Опинившись у полоні офіційної методики, вчитель нерідко відчуває нездатність реалізувати власний методичний почерк. Є сенс згадати Льва Толстого і його гасло “замість методу — мистецтво і талант”. Ще у 20—30-ті роки, коли формувалася нова школа, тяжіння до “рецептурної методики” деякі вчені називали “тяжким симптомом” шкільного середовища, а метод визначали як особистість учителя. Це стосується передусім відбору дидактичного матеріалу.

На уроках у сучасній школі дидактичний мовний матеріал використовується як зразки-ілюстрації до певного мовного явища. Проте життя мови, її психологічний прояв можна відчутти тільки в тексті. Відчутти мову, як живу, творчу діяльність, як живий організм — з живими звуками, словами, реченнями — дозволяє лише відповідний текст. Ще мовознавець О. Потебня висловлювався за вивчення лексики тільки текстуально, бо вивчення лексики як окремих, ізольованих, у “словниковому вигляді” слів нагадує вивчення природи за засушеними квітами. І справді, у тексті оживають і промовляють устами предків специфічні звороти, питомі словосполучення, які дослівно не перекладаються іншими мовами — окремі з них існували в нашій мові ще до появи давньоруських писемних пам’яток. “Прив’язати” до рідної мови можна природним шляхом,

СЛОВО РІДНОЇ МОВИ: ПОГЛЯД КРІЗЬ ПРИЗМУ СУЧАСНОСТІ

Палкі пропагандисти української мови та національної ідеї Людмила Бондарчук, Катерина Мотрич, Василь Клічак з членами Огієнківського комітету на Житомирщині

зробивши певні, бодай невеличкі екскурси до історії мовного явища, знову ж таки — за текстом, скажімо, літературних пам’яток. Саме таким методичним шляхом рухався, складаючи курси чи підручники, посібники, лекції, словники з мови І. Огієнко, якому належить вислів “Метода — душа праці”.

На мій погляд, увесь процес навчання учня протягом усіх років у школі треба розглядати як його мовну діяльність. Мовну діяльність І. Франко пов’язував з окремою особистістю (індивідуальністю), розглядав її як духовне обличчя, виразну прикмету особистості (чим більше таких прикмет, тим сильніша особистість).

Сьогодні в педагогічний обіг увійшли такі поняття, як “мовна особистість”, “мовна поведінка”, “мовне середовище”, “мовний етикет”. “Мовна культура” — це поняття широко вживається у всьому діловому світі. Мова, слово — це показник культури певної людини і суспільства загалом. Що ж належить до поняття “культура мови” сьогодні? Насамперед добірний запас нормативної лексики мовця та його готовність користуватися словником, розвинене мовно-естетичне чуття, що не дозволяє калічити кожним словом духовність, шляхетність нашої мови. Щире “спасибі” (спаси Бо(г)), “будь ласка (-вий)” мо-

же залишити глибший слід у душі, ніж якийсь безликий “презент”, “матеріальний жест”. Корені мовних етичних формул (добр-, ласк-, здоров-), як і багатьох надто важливих слів-понять у нашій мові (освіта — світло — світ — світити; добрий — добродієць — добродій — добротворець; рід — відродження — урожай — вродливий та десятки інших зразків) не просто повідомляють, вони промовляють душею, у якій завжди є місце для Бога як вищої сутності людини. Зворушує подяка І. Огієнка-емігранта як яскравий штрих глибокої внутрішньої культури адресанта, вияв природної щедристі душі. Звертаючись до однієї з пресових агенцій у Парижі з проханням надіслати потрібні видання, професор додає: “... заплачу теплою молитвою до нашого милосердного Господа, щоб поблагословив Вашу працю”. Не дивно, що “секрети” величезної притягальної сили Шевченка І. Огієнко — дослідник вбачає у його релігійному стилі: “Він (Бог) постійно в його душі і серці, Бог у Шевченка міцно пов’язаний з Людиною в одне нерозривне ціле”. У його текстах — сотні виразів зі словом Бог (Слава Богу, Крий Боже та ін.) — саме ними насичена народна мова. Яке багатство оцінної лексики ставлення до людини знаходимо у словниках української мови! І кожне слово — вияв багатства душі нашого народу, його лінгвістичного генію. Вслухаймося: ввічливий (увічливий), люб’язний,

уважний, пильний, тактовний, обхідливий, хтивий, гостинний, привітний, щедрий, щирий, сердечний, терпеливий, грічний, ненав’язливий, шанобливий, добродійний, добродієць, вишуканий, поступливий, приємний, приятний, точний, помітний, представницький, претензійний, наївний, довірливий, показний, фіглярний, дотепний, легковажний, цютливий, насмішуватий тощо, серед яких є й чимало іншомовного походження.

Культура мови тісно пов’язана з уживанням призабутих, штучно вилучених слів, що їх І. Огієнко називав “скарбом споконвічним”. На жаль, чимало людей відмежовуються від таких слів. Маємо повертати ці слова в активний запас, пильно розрізняючи так звану чисту лексику, штучно нав’язувану деякими авторами (“штрикавка” замість “шприц” та ін.). Це явище іронічно сприймав ще А. Кримський (заміна “галос” на “мокроступи” — як це вплине на прогрес медицини?).

Культура мови передбачає усвідомлене ставлення до поширення іншомовної лексики. Безперечно, наявність іншомовних слів свідчення живих контактів у сучасному суспільстві на усіх рівнях, однак треба неухильно дбати і про розвиток власних термінів і понять. Слова “мер”, “губернатор” тягнуть за собою “мерія”, “губернія” і тим витісняють питомі українські “міська рада”, “область”, “голова”, а разом

з ними — і демократичний устрій громадського життя. Милого “гостинчика” (ще й від зайця!), “подарунка” активно витісняє безлике “презент”, як і “обізнаність” — “компетентність”, “припис” — “рецепт”, “творчий” — “креативний”.

Культура мови — це правильне вживання мовно-часових формул, правильне відмінювання історичної “гривні”, нормативне вживання прийменників, що організовують іменники у реченні; це утвердження української жінки у назві посади, зайнятості, професії, звання, це правильні, природні назви жителів (жителей) населених пунктів, уживання географічних назв, повернення топонімів. Це, безперечно, і правильне написання та відмінювання особових назв (родового прізвища, імені, по батькові), це природне вживання мовних формул етикету, зокрема, звертання у кличному відмінку та ін.

Культура писемного мовлення передбачає, окрім сказаного, ще й орфографічну, пунктуаційну та стилістичну грамотність. Бо грамотність — не розкіш, а перша потреба. Не випадково, елітним міг називатися незалежно від етнічного походження лише той, хто знав напам’ять твори Гомера, відвідував театр і бездоганно писав грецькою мовою.

Українська мова сьогодні належить до високорозвинених мов європейських і світових, бо це мова давньої писемності, мова великої культури. Її вивчають у багатьох університетах світу, і все більше людей прагнуть її вивчити, свідченням того є Міжнародний конкурс з української мови ім. Петра Яцика. Однак не можна без тривоги спостерігати реальний стан української мови, що його представляє вулиця, транспорт, шкільні коридори, телефонні розмови, ринки ...

Переконана, з цього становища не вийдемо, визбируючи механічно, хай і ретельно, усілякі помилки, вишукуючи нових і новітніх технологій, що уявляється взагалі незручним сусідством щодо рідної мови. Тим більш, не киваймо на російську мову, що буцімто є українцю ворогом. З наукового погляду це не виправдано, як стверджував А. Білецький. Тільки міцна мовна свідомість може забезпечити мовця від примітивної мішанини двох мов. Для культурної людини не тільки російська, але й будь-яка інша мова — це великий інтелектуальний запас, не бар’єр, а додаткова можливість збагнути власну, рідну мову на вищому рівні.

“Як нам вивчити українську мову?” — таке питання часто ставили слухачі публічних лекцій Бориса Тена (М. В. Хомичевського) ще у 70—80-х рр. Відповідь була несподівано короткою: “Скрізь і завжди користуватися українською мовою — і мова відкриється вам”.

“Доля нашого народу, — писав незабутній Олесь Гончар, — це доля нашої мови, і вона залежить від того, як речно ми всі плекатимемо її”.

ПОЕЗІЄЮ ОКРИЛЕНА

Кость ХОМЕНКО,
м. Вінниця

З Ольгою Бондаренко-Цвігун познайомився на одному з вечорів поезії в Євпаторії. Тоді ж дізнався, що вона моя землячка.

Народилася пані Ольга в маленькому шахтарському містечку Українське на Донбасі, дитячі та юнацькі роки минули в селах Жовтневому (колишня Попівка) та Калинівці на Вінничині. Закінчила Калинівський технологічний технікум. Разом з чоловіком-офіцером жила в багатьох містах України та

Росії, переїжджаючи з гарнізону в гарнізон. З 1991 року мешкає в Євпаторії.

Змалку кохається в поезії, любов до якої прищепила мати, вчителька-філолог. Пані Ольга пише вірші українською та російською мовами, але українською виходять яскравіші, тепліші. Вона зізнається: “Я рідну мову в серденьку ношу”.

Перша її збірка “До спогадів я човника причало” побачила світ 2004 року. Згодом вийшли наступні: “На скронях часу” (2006), “Хочу бути” (2007), збірка для дітей

“Хлопці з нашого двору” (2008). Того ж року вийшов поетичний альбом “Євпаторійські пори року”, де вона один зі співавторів. У її поезії звучать громадянські, філософські, релігійні мотиви, соковитий національний колорит. Крізь усе життя Ольги Федорівни проходить образ біленької української хати, вкритої похулою соломою, образ милої України, якій назавжди віддане серце поетеси:

*Я стою біля хати,
Де маленькі віконця,
Мов кроти сліпкуваті,
Поглядають на сонце...
Свіжий дух від долівки
У дідусевій хаті,
Гарбузові голівки
На горіді пихаті...*

Ольга Федорівна — член літературного об’єднання ім. І. Сельвінського в Євпаторії, лауреат Кримського фестивалю української поезії “Альгара — 2003”, дипломант Другого поетичного фестивалю “Пристань Мелестрей”, лауреат Міжнародного фестивалю античного мистецтва “Боспорские агони” 2007 року.

Вона активно пропагує в Криму українську поезію на творчих зустрічах у Коктебелі, Гурзуфі, Старому Криму, Бахчисарай, Севастополі, Сімферополі... Її твори та переклади друкують журнали та газети Криму, Донецька, Вінниччини, композитори пишуть музику на її вірші.

Побажаємо успіхів цій дивовижній жінці, пропагандисту українського слова.

«Я НЕ ХУДОЖНИК, Я ІМПРОВІЗАТОР...»

Ірина П'ЯТЧАНІН

У рамках цьогорічного мистецького фестивалю “Fine art” поміж приватних колекцій, параду галерей і спецпроектів вирізнявся проект “Гомін” Я-Галереї Павла Гудімова, що презентував мистецький доробок Сергія Якутовича.

“Павло Гудімов, переглядаючи мій дорожок, побачив значну присутність Жінки в моїх візіях,” — розповідає художник. Тож проект “Гомін” презентує твори художника (починаючи з 2001), присвячені українській жінці, і жінці як уособленню України, її історичній долі. Але зображення “є далеким від “канонічного” романтичного образу зануреної в себе та нещасної Катерини в стрічках. Україна Якутовича — сильна і пристрасна, її доля заплутана... в чомусь навіть фатальна, адже про барокову тріаду “доля — смерть — кохання” Якутович ніколи не забував,” — пояснює мистецтвознавець Олена Мартинюк, автор буклету до проекту “Гомін”.

Видатний графік Сергій Якутович останнім часом працював у кіно, брав участь у синтетичних мистецьких проектах. Надмірність у деталях, динаміка і монументальність форм навіть у невеликих графічних роботах, символічність і метафоричність образів споріднює його твори з бароковою стилістикою. Оскільки в силу історичних обставин найпотужніше піднесення ук-

раїнської культури припало на добу бароко, а не ренесансу, як в інших європейських народів, тож бароко є певним українським архетипом, бароковість — ознакою української ментальності. Тож цілком логічна участь Сергія Якутовича — художника кіно в таких фільмах, як “Молитва за гетьмана Мазепу” Ю. Ілленка і “Тарас Бульба” В. Бортка, адже дія обох стрічок відбувається у добу бароко.

“Наша сім’я давно пов’язана з мистецтвом кіно. Мій батько (Георгій Якутович — видатний український графік XX ст., двічі лауреат Шевченківської премії — Авт.) працював художником у фільмі С. Параджанова “Тіні забутих предків”. Я теж працював з батьком у цьому фільмі. У дитинстві знімався у масовці у фільмі Тарковського “Іванове дитинство”. Пізніше — сам вже як художник кіно працював у фільмі “Вечір на Івана Купала”. Але дуже хотів стати режисером, і хоч мене Сергій Параджанов відмовляв, однак по закінченні художньої школи поїхав вступати до ВДІКу. Але на режисуру не поступив, тож став графіком”, — згадує Сергій Якутович.

Окрім виставки графічних аркушів, складовою частиною арт-проекту “Гомін” є відеоінсталяція, створена з фрагментів гравюр Сергія Якутовича креативною групою “Акцент” Гудімов Арт-центру. Музику до інсталяції написала композитор Беранжер Максиміліан-Якутович — дружина Антона (сина Сер-

гія Якутовича — художника-живописця, який зараз живе й працює у Франції).

Документальний фільм “Якутовичі” (Юлія Лазаревська, кіностудія “Контакт”), що демонструвався у цій виставковій залі, розповідає про три покоління Якутовичів, які присвятили своє життя мистецтву.

Під час експонування виставки Сергій Якутович цікаво розповідав про свою творчість. Зокрема, як лише за місяць зробив ілюстрації до раритетного видання “Тарас Бульба”. “Як книжковий графік все життя мріяв проілюструвати чотири книжки трьох авторів — “Дон-Кіхот” М. Сервантеса, “Біла гвардія” і “Театральний роман” М. Булгакова і “Тараса Бульбу” М. Гоголя,” — розповідає художник, — тож частина моєї мрії здійснилася. До того ж, окрім фільму Бортка, я працював художником у не здійсненій дотепер української кіноверсії “Тараса Бульби” О. Греся.”

Сергій Якутович пов’язаний з кінематографом українською, козацькою темами. Кінооповідь про історію України від Переяславської ради до смерті Богдана Хмельницького “Коли були ми козаками” і документальний фільм “Останній гетьман” про П. Скоропадського з телесеріалу “Непрощені”, що в них С. Якутович працював художником, тому підтвердження. В “Останньому гетьмані” застосовувалися мультиплікаційні фрагменти, створені С. Якутовичем, але, на жаль, ця вер-

Фото Ксенії Гладичевої

сія фільму була заборонена “кучмівською цензурою”. “Ще один фільм, в якому я працював, забороняли аж чотири рази!” — сміється художник, згадуючи кінострічку “Техніка безпеки для телеглядачів”, що розповідає про рекламні й політичні технології з “обробки мізків” наших співгромадян.

Остання робота в кіно С. Якутовича — це фільм “Загублений рай” з мультимедійного проекту “Гоголь народився...”, що першого квітня відкривав Рік Гоголя в ЮНЕСКО, в Парижі, а потім демонструвався в Києві й Москві.

— Мої графічні твори дещо ретроспективні, але їхня мультимедійна подача, що її вигадую Павло Гудімов, надає їм сучасного звучання, — коментує художник цей паризький проект і нинішній “Гомін”. — Я не художник, я — імпровізатор, хочу передати ментальну інформацію. Це все ребуси, — розповідає митець про символіку й метафоричність своїх гравюр, — спочатку відповіді на них не знаю навіть сам, але знаю, що хочу намалювати. Художник, коли малює, розкриває шлях для пошуку цих відповідей.

Погодьмося з цим влучним висловом, адже ще за доби модерну (більше ста років тому) було помічено, що художник своїми творами здатен пробудити й оживити історичну пам’ять сучасників так, як не спроможеться вчений-історик науковим відкриттям. Треба тільки, щоб ці твори побачили сучасники.

Роботи художника надані культурним холдингом Гудімов арт проект

Валентина ЄФРЕМОВА,
заслужений працівник культури України

Таку назву має виставка художніх творів, яка відкрилась у галереї “Митець” Київської організації Національної спілки художників України. Незвичайний проект представила секція критики та мистецтвознавства, що успішно діє при Київській організації НСХУ. Очолує секцію заслужений діяч мистецтв України, кандидат мистецтвознавства О. Роготченко.

Творчість критиків і мистецтвознавців посідає особливе місце на культурній ниві України. На їхню долю випала важлива місія оцінювати рівень творчості сучасних художників, осмислювати історичні аспекти багатогранної культурно-мистецької спадщини українського народу. Приємно зазначити діяльність провідних фахівців, які представлені в проекті “Митець+ мистецтвознавець”.

“Цей проект свідчить про творчу єдність, професійність людей, які створюють художні твори, та тих, хто про них пише, досліджує, висвітлює для суспільства. Виставка розкриває панораму розвитку українського мистецтва від 30—40-х років XX століття дотепер”, — зазначив у вітальній промові голова Київської організації НСХУ, зас-

«МИТЕЦЬ + МИСТЕЦТВОЗНАВЕЦЬ»

лужений діяч мистецтв України, живописець Л. Сотник.

Експозиція поєднала відомі імена, серед яких народні художники України Т. Яблонська, С. Божий, М. Тодоров. Їхні твори представила Н. Снарська. Творчість заслуженого художника України В. Григорова досліджувала заслужений діяч мистецтв України, кандидат мистецтвознавства Н. Велігоцька. Народного художника України М. Деревуса представила С. Костюченко. Вишукані твори народного художника України, академіка НАОМА України М. Гуйди з колекції кандидата мистецтвознавства Л. Авраменко не залишили байдужими жодного відвідувача. Твір “Звір Чапун” народної художниці України М. Приймаченко представив доктор мистецтвознавства М. Селівачов. Народна художниця України Л. Жогель, самобутня майстриня гобеленів, була представлена заслуженим діячем мистецтв України, лауреатом Національної премії України ім. Т. Шевченка, кандидатом мистецтвознавства З. Чегусовою, доктором мистецтвознавства, членом-кореспондентом АМ України Т. Кара-Васильєвою, Т. Придатко. Живописців А. Тартаковського та О. Масика пред-

ставила заслужений працівник культури України В. Єфремова; живопис В. Токарева “Дорога” — мистецтвознавець І. Оксаметний. Унікальні мальовані новорічні листівки Т. Яблонської, М. Деревуса, Г. Малакова прикрасили стенд мистецтвознавця О. Куз’янца.

Сакральне мистецтво України — копія Чудотворної Вишгородської ікони (XI ст.) “Богородиця Ніжності” — представлено доктором богословських наук, доктором мистецтвознавства, професором Д. Степовиком.

Мальовничу експозицію прикрашає й народна картина. Романтичні твори: “Античний храм, перша половина XX ст.”, “Лицарський замок, перша половина XX ст.”, “Прогулянка, перша половина XX ст.” та інші, зберігаються у власній колекції мистецтвознавця О. Безп’ятової.

У виступах мистецтвознавців прозвучало прагнення й надалі слугувати культурно-мистецькій ниві України, бо їхня діяльність — це відкривати нові імена, відчувати спорідненість творчих надбань.

“Київський мистецький осередок з особливим складом творчих особистостей, зі своїми уподобаннями та неповторними манера-

ми, сповнений щедрими творчими плодами прокладає шлях для формування естетичного виховання сучасного соціуму. Ми вдячні керівництву Київської організації НСХУ за представлену можливість звітувати про діяльність нашої секції. Акція людяна, значима, бо перекидає місточок між минулим та сучасним. Ми вже готові до нових проектів, які невдовзі презентуватимемо і в столиці України, й за її межами” — засвідчив у виступі О. Роготченко.

У проекті представлено понад півсотні творів різних жанрів і художніх напрямів. Презентовані твори свідчать про високий рівень українських митців, самобутність творчих пошуків, які збагачують національну спадщину. Щедре на розмаїття творчих обдарувань українське мистецтво трансформується, набуває нових форм, збагачується сучасними темами, розкриваючи нове, актуальне, неповторне. Своїми творами художники та мистецтвознавці допомагають усвідомити наші духовні й соціальні проблеми. Ми переконуємося, що мистецтво розвивається у незламному процесі еволюції, про що і свідчить діяльність провідних фахівців, представлених у проекті “Митець+ мистецтвознавець”.

ЧОМУ РОЗСЕРДИВСЯ ТАРАС?

Петро БОЯРЧУК,
член НСПУ,
заслужений журналіст України.
Фото автора

“І ти в таке віриш?! — глузливо запитав колега, якому запропонував прочитати цю розповідь. — Я тут кільком показував, що ти написав, і всі плечима знизували! Якесь тарілка, стрілка, літери... Ну, раз щось випадково їм удалося, а щоб вдруге? Не могло такого бути!..” Слухав його, уявляв тих кількох, що “плечима знизували”, чомусь щосили намагався і не міг тієї миті згадати, кому належить відома фраза: “Такого не може бути, позаяк бути такого не може взагалі”, а бачив перед собою обличчя трьох колишніх каторжанок ГУЛАГівського Норильська, учасниць нині широковідомого Норильського повстання, які після виходу “на волю” ніколи більше не зустрічались, але свідчили мені про одне й те саме так, наче змовилися. Три основи було в тих свідченнях, три незмінні субстанції, — Віра, якою випоювала їх рідна земля з молоком матерів, Надія, сили якій додавало Шевченкове слово, і Любов, яка звалася Батьківщиною. Не тією, що “от Москвы — до самых до окраин”, а тією, що Україна.

Написати про те, що вони розповідали, спонукала зовсім випадково почута в одній компанії трохи навіть сердита “революційна” фраза: “Тарас Шевченко був такою ж, як і всі, людиною і не треба його ідеалізувати!” Здавалося б, сперечатися нема про що, бо таки ж напевно був звичайною людиною. Однак чому мільйони в найтяжчі для них хвилини зверталися за розрадою до Тарасового слова? Чому різні тоталітарні режими, утверджуючи себе в Україні, намагалися накласти на

те слово кайдани заборон, а коли не вдавалося, то всіма способами старалися витлумачити його на свій лад і поставити собі на службу? Якою небагненною силою воно володіло, якщо, з одного боку, викликало до себе люту ненависть, а з іншого — допомагало долати те, що іноді вже й тисячам здавалося нездоланим?

Відповідь на це знаходимо нині у спогадах тих, кому зла доля послала в роках минулих життєві дороги через табори ГУЛАГу. Бо хіба ж на вітальній листівці з новим, тоді 1957 роком, що її створила і розповсюдила підпільна табірна організація українських націоналістів серед в’язнів колимського Бутугичагу, портрет Тараса Шевченка і його сповнені боєм слова — “Погано, дуже, страх погано! // В оцій пустині пропадать. // А ще поганше на Україні // Дивитись, плакати і мовчати!” — з’явилися випадково? Про неабияке значення цієї листівки в умовах каторжанської неволі та надихаючу силу Тарасових слів, з якою вони впливали на свідомість в’язнів Колими, в різні роки свідчили мені волинці, й житель Горохова Андрій Криштальський, мешканець Гаразджі, що побіля Луцька, Володимир Доманський, а ще — Анатолій Наок з Вічинів Рожищенського та Сава Дунайчук із Личин Камінь-Каширського районів, Семен Нарожняк із Єзуполя на Івано-Франківщині, Роман Пачула зі Стебника на Львівщині, Донат Кириленко з Умані на Черкащині, як і чимало інших колишніх табірників-“колимців”, з якими траплялося спілкуватись. Але, здається, свідчення колишніх каторжанок ГУЛАГівського Норильська, нині покійної вже горохівчанки Марії Карпунь (у дівоцтві — Остапчук), жительки селища Гребінки Васильківського району на Київщині Стефанії Гаваль (у дівоцтві

— Чабан) та мешканки села Креховичі Рожнятівського району на Івано-Франківщині Софії Коржанської (у дівоцтві — Романюк) у цьому ряду заслуговують на особливу увагу. Не через те, що у найтяжчі часи ці дівчата в колі подруг своїх по неволі шукали і, якщо вірити тому, що відбувалося, одержували хвилини ірреального спілкування з душею Тараса Шевченка, а спілкування це проходило крізь їхні душі та шукали вони його саме з Тарасом. Втім, підсвідомо спілкувалися з ним постійно, оскільки Великий Кобзар ставав їхнім другим “Я”, допомагаючи не впадати у розпач за будь-яких обставин.

На такі думки і наштовхнула розмова із Софією Коржанською, яка приїздила до своєї родини у Волицю-Лобачівську Горохівського району на Волині. У червні 1945 року її було засуджено в Луцьку за участь в українському національно-визвольному повстанському русі на 15 років каторжних робіт та 5 років позбавлення громадянських прав після виходу з табору. Потому, як виголосили вирок, потрапила до загальної в’язничної камери, де й познайомилася із засудженими на каторжні роботи волинянками Ліною Петрошук, Зіною Жовнірук, Любою Тимошук, Марією Майло, Ганною Гайовою, Ольгою Новосад, Олександрою Гайовою, Вікторією Конопацькою, Ганною Олійчук, Євгенією Мрочко, Марією Шуст та Галиною Дробітько. Разом із ними та іншими дівчатами й молодими жінками, зібраними на етап здебільшого із Західних областей України, опинилася в центральній пересилці в Києві. Привезли їх туди вже поночі, тримали просто неба. А небо ж було таке високе, таке чисте, таке зоряне!

— Ліна Петрошук і Галя Дробітько, — розповідала мені пані Софія, — дуже гарно співали. Стільки добра така провідна серед нас була, що зразу на лідера вийшла, давай те заспівемо!” Істим, як вода-джерелиця, голосом Тарасову “Реве та стогне Дніпр широкий”. Її підтримала Галя, за нею підхопили пісню інші волинянки, а далі підхопила вже вся пересилка. Ми співали на повний голос і так дружно, немов перед тим місяць зіспівувались! І нам здавалося, що чує наш спів усенький Київ, уся Україна! А ще видавалось, наповнюємося з тої пісні такою силою, такою стійкістю, що не зігнути!..

Потім було холодне морське узбережжя чергової пересилки біля Архангельська на півночі Росії, були глибочезні трюми обладнаного для транспортування в’язнів суховантажного пароплава “Діксон” і найтяжчий етап через Біле, Баренцове та Карське моря до заполярної Дудінки. Десять біля Карських Воріт “Діксон” потрапив у шалений шторм. Височезні хвилі одна за одною накривали його водою, що через нещільно задрасні вентиляційні люки чи ще якісь отвори потоками стікала у розташований нижче ватерлінії трюм із каторжанами, бо корабельні помпи вже не могли її відкачувати.

— Коли вода затопила перший ярус нар, — пригадувала Софія Коржанська, — зрозуміли, що тонемо. Лемент здійнявся, плач, голосіння. А Ліна Петрошук каже: “Треба молитись!” Ми всі так молились, уголос молились!.. Начальник конвою згори у трюм подивиться на нас, послухає і знову люк зачиняє. Дівчата з першого ярусу перебралися на другий, потім уже й на останній, на третій декотрі повипадали, вже всім нам думалося, що край буде, аж чуємо, шторм втишився. Ще через якийсь час бачимо, води в трюмі стало меншати. Коли помпи її відкачали, спустився до нас начальник конвою. Каже: “Девушкі-українкі...” Зважте, — не “бандеровкі” чи “западніці”, як у конвойного і табірною начальства велося, а (вперше таке від нього почули) “девушкі-українкі!” Каже: “Ето ваша молитва і ваша вера корабль спаслі. Ведь ми уже тонули, а ви своєю верой і себя спаслі, і корабль”. Потім додав до сказаного: “Команда і конвой на шлюпках ушли би. Берег здесь недалеко. Ми би доплили, наверно. Но вам здесь пришлось би остаться. Для вас шлюпки не предусмотрены...”

Будували в Заполяр’ї аеропорт, владою названий “Надеждой”, зводили названий комсомольською будовою Норильськ, разом із в’язнями-чоловіками тримали на тендітних своїх плечах і найбільше в історії ГУЛАГу Норильське повстання. Про ці будови та повстання я вже не раз чув, зокрема від Марії Карпунь. Відтак прізвища багатьох,

Софія Коржанська

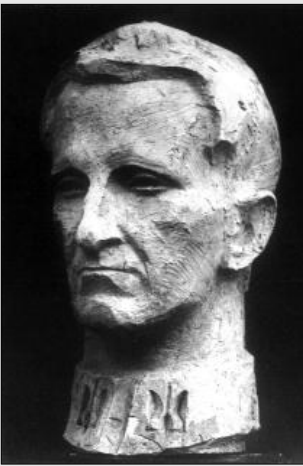
кого називала пані Софія, були знайомі. Тому вирішив розпитати про те, що Марія Карпунь лише заторкнула. Двома словами — “було таке” — пізніше підтвердила Стефанія Гаваль. А власне про те, як в одному з бараків каторжанського жіночого табору в Норильську дівчата, з’ясовуючи найближче своє майбутнє, начебто викликали з допомогою спиритичного сеансу до розмови дух Тараса Шевченка. Оскільки всі в’язні марили волею і були переконані, що з-за колючих дротів вийдуть, щойно сконає Сталін, то смерть тирана цікавила їх найбільше. Про те, що відбувається між небом і землею, довідалися на початку березня 1953 року завдяки тому, як розповідала Марія Карпунь, що “котрась із дівчат духів уміла викликати”. І “дух Тараса Шевченка це сказав”. А через кілька днів прозвучало у таборі офіційне повідомлення про Сталінову кончину. Однак і після цього очікувана воля не прийшла ні через тиждень, ні через місяця. Багатьох почали долати розпач і зневіра.

— Тоді якогось дня, — розповідала Софія Коржанська, — дівчата принесли до барака велику таріль з намальованою на ній стрілкою, розклали докруг неї написані на папері літери, й знову викликали дух Шевченка. Як те робилося, не знаю. Я боялася того ворожіння і трималась осторонь. Але пам’ятаю, що серед тих дев’ятьох, хто Тараса кликав, були Ліна Петрошук і, здається, наша табірна поетеса Стефа Чабан. Коли котрась із дівчат запитала: “Великий Тарасе, скажи, чи вийдемо ми на волю?”, то я через голови інших бачила, — таріль почала обертатись, а стрілка показала, що будемо вільні. Декотрі в бараці не повірили, попросили про те саме спитати в Тараса ще раз, але більше він з нами спілкуватися не схотів. Котрась із дівчат, які дух Тараса кликали до розмови, сказала, що він, мабуть, розсердився.

Чого ж розсердився Тарас? Міркуючи над цим разом із Софією Коржанською, пригадали одне із послань святого апостола Павла, рядки з якого гласять, що нема благословення Божого тим, хто хитається, куди вітер. Люди часто засліплюються. То любов’ю, то ненавистю, а так і живуть засліпленими, бо страх навіть самим собі зізнатися, що причина — в них самих. “І ти у це віриш?”, — глузливо скрипіло в повітрі менторське запитання колеги, а я не знав, що відповісти. Чи варто сумніватися у надихаючій силі Шевченкового слова, пісні “Реве та стогне Дніпр широкий”, яку відчули українські патріотки на пересилці в Києві? Чи варто дискутувати з приводу того, у що повірив начальник конвою на “Діксоні”? Чи слід іронізувати з отих спиритичних сеансів дівчат-каторжанок середини ХХ століття, якщо спиритизм з’явився іще за сотню літ до них, задовго до цього зробивши своїм інструментарієм для спілкування з духами і таріль зі стрілкою та літерами? А зрештою, — хай би той сеанс був і чистісінької води інсценуванням, то чи не гріх, вправовує, в яких умовах проходив і утверджував свідомість тих, які захитались, піднімати його на посміх? Кажуть, віра є останнім, що вмирає в людині, а тому і має людина повне право підтримувати її в собі всіма можливими способами. Особливо, коли переживає тяжкі часи. Чому ж тепер дехто так квалиться висміювати й українську державність, і першого таки ж українського, а не промосковського Президента України, і все, що наповнює наше життя українським змістом?

Нема відповіді. Сердито поглядає з портрета Великий Тарас.

ТИХ ДНІВ ДАЛЕКИХ СЛАВА

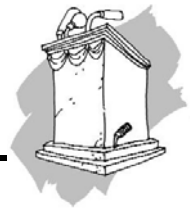

Одна з найяскравіших і найменш досліджених, не всіма ще прочитаних сторінок історії боротьби за державу Україна — визвольна діяльність УПА. Історична справедливість у свідомості людей перемагає непростоту: і сьогодні, у повноліття Незалежності, не всі громадяни нашої держави з повагою називають безстрашних вояків УПА героями, лицарями.

Розгорнімо ще раз чудове видання — альбом “Листівки Української Повстанської

Армії”, що побачив світ зусиллями двох видавництв — “Дуліби” (Київ) та “Літопис УПА” (Торонто). Видання, упорядковане Мариною Гримич та Богданом Малиною, дає змогу доторкнутися серцем до величних і водночас трагічних часів визвольних змагань, вглядітися в мужні і світлі обличчя. Саме таким скульптор відтворив легендарного генерала Чупринку — Героя України Романа Шухевича.

Ніна ГНАТЮК

Шановний Дмитре Анатолійовичу!

Уважно ознайомився з Вашим листом від 6 серпня 2009 року. Буду відвертим, дуже розчарований його недружнім характером.

Не можу не погодитися з тим, що у відносинах між нашими країнами є серйозні проблеми, проте дивно, коли Ви повністю виключаєте відповідальність за це з боку Росії.

Наша держава ніколи не відходила від принципів дружби і партнерства, зафіксованих у Великому договорі 1997 року, робила максимум можливого для плідного, взаємовигідного розвитку двосторонніх відносин. Більш того, згідно із зазначеним Договором, наші країни мають будувати відносини одна з одною, зокрема на основі принципів взаємної поваги та суверенної рівності.

І все ж хотілося б відійти від емоцій та неупереджено проаналізувати стан двосторонніх відносин.

Позиція України щодо минулорічних подій у Грузії — загальновідома та збігається з позиціями практично всіх країн світу. Вона полягає у виключенні позовів до суверенітету, територіальної цілісності й непорушності кордонів грузинської або будь-якої іншої суверенної держави.

Безпідставними є й закиди щодо поставлення зброї до Грузії. Прикро, що попри неодноразові чіткі й зрозумілі роз'яснення української сторони щодо законності її дій на ринку зброї, російська сторона продовжує послідовну кампанію, спрямовану на формування сприйняття України як держави, що не дотримується міжнародних правил та режимів у галузі військово-технічного співробітництва. У зв'язку з цим варто нагадати, що Грузія не була і зараз не є об'єктом жодних міжнародних санкцій чи ембарго Ради Безпеки ООН, ОБСЄ, Європейського Союзу та інших міжнародних організацій на поставку озброєнь, військової техніки чи товарів подвійного використання. Крім того, російські пропозиції запровадити такі обмеження в рамках ОБСЄ, внесені після російсько-грузинського конфлікту, підтримані не були.

Не може бути предметом політичних нарікань з боку Росії й курс України на інтеграцію в НАТО. Це змушує нас знову повторювати прописні істини про те, що право на вибір міжнародних засобів забезпечення національної безпеки, зокрема участі у військово-політичних союзах, є невід'ємним елементом державного суверенітету будь-якої країни, і Росія має його поважати. Нагадую Вам, що Закон України “Про основи національної безпеки України”, який був ухвалений Верховною Радою України 2003 року, зорема й керівництвом нинішньої опозиції, передбачає пряму інтеграцію України до НАТО, аж до прямого членства. Цим керується Президент України.

Також хотів би вкотре наголосити, що прагнення нашої держави до набуття членс-

ПРЕЗИДЕНТ ВІКТОР ЮЩЕНКО ВІДПОВІВ ДМИТРУ МЕДВЕДЄВУ

тва в Альянсі жодним чином не спрямоване проти Росії, а остаточне рішення щодо вступу до НАТО прийматиметься лише після проведення всенародного референдуму.

Хочу особливо відзначити, що стаття 17 Конституції України не допускає розташування на території України військових баз іноземних держав. У той же час наша держава залишається вірною своїм міжнародним договорним зобов'язанням щодо тимчасового перебування Чорноморського флоту Російської Федерації на території України до 28 травня 2017 року та у повному обсязі виконує положення відповідних базових угод 1997 року. Натомість мушу констатувати наявність серйозних проблем в імплементації базових угод з боку російської сторони в питаннях землі, нерухомого майна, радіочастот, засобів навігації тощо. Протягом усього періоду базування Чорноморського флоту Росії на території України його командування систематично допускалися грубі порушення двосторонніх домовленостей та законодавства України, про що українська сторона постійно інформувала російську сторону.

Україна послідовно виступає за розвиток прагматичних відносин з Росією в економічній сфері, передусім в енергетиці. Україна розпочала програму модернізації української газотранспортної системи для доведення її рівня до високих міжнародних стандартів і готова залучати до цього процесу потенціал європейських країн та інших учасників. Наша країна неодноразово на практиці підтверджувала свою надійність як партнера в транспортіванні енергоресурсів: газу, нафти та матеріалів для ядерної енергетики. Україна — одна з небагатьох країн світу, яка у червні цього року привітала ініціативу Російської Федерації щодо її готовності розпочати багатосторонній діалог з удосконалення міжнародно-правової бази у сфері енергетичної безпеки, яка, на наше переконання, має базуватися на Енергетичній Хартії та документах, напрацьованих в її рамках.

У Вашому листі також міститься чергове повторення відомих закидів, мета яких — спровокувати позбавити Україну свого погляду на власну історію, власні національні інтереси, пріоритети зовнішньої політики. Переконалий, що питання історії поряд із рідною мовою, культурою, рідиною етикою є фундаментальними засадами для формування держави та ідентифікації української нації.

Порушуючи на міжнародній арені питан-

ня про визнання Голодомору в Україні 1932—1933 років, український народ відає також данину пам'яті мільйонам росіян, білорусів, казахів і представників інших національностей, що померли від голоду в Поволжі, на Північному Кавказі, в Казахстані та інших регіонах колишнього СРСР. Відомо, що під час проведення Акції пам'яті “Незгасима свічка”, присвяченої 75-м роковинам Голодомору в Україні, у вікнах сотень міст у всьому світі, зокрема й у Росії, горіли свічки, що є свідченням багатонаціональної солідарності з Україною у визнанні цього факту.

Жодним чином не можу погодитися з нібито витісненням російської мови з громадського життя в Україні. Елементарні неупереджені оцінки мовної ситуації в Україні й Росії свідчать зовсім про протилежні факти. Саме в Російській Федерації українська меншина практично позбавлена можливості реалізовувати право на задоволення своїх національно-культурних потреб. Підтвердженням цього є відомі висновки міжнародних організацій.

Відповідаючи на зауваження про начебто втручання влади України у справи православної церкви, зазначу таке. Українське керівництво поважає канони й традиції церков та релігійних організацій. Церква в Україні відокремлена від держави, кожний громадянин має право сповідувати будь-яку релі-

гію. Водночас ніхто не може заборонити громадянам вільно висловлювати свою позицію щодо будь-яких питань, зокрема й релігійних.

Стосовно візиту Патріарха Московського і всієї Русі Кирила в Україну слід наголосити, що ним були висловлені слова вдячності на адресу керівництва нашої держави за високий рівень організації його перебування в Україні. При цьому жодних негативних або критичних оцінок, які наводяться у Вашому листі й дискредитують сам дух цього візиту, Предстоятель Руської Православної Церкви, звичайно ж, не робив. Загалом ми вважаємо надуманим та недоречним пов'язування питань візиту в Україну Патріарха Кирила з двосторонніми політичними відносинами.

Коментуючи вимушене рішення української сторони щодо двох дипломатичних представників Росії, слід підкреслити, що перед таким кроком ми тричі офіційно доводили до російської сторони інформацію про неправомірні дії зазначених високопоставлених дипломатів. Українська сторона надала достатню доказову базу їхньої діяльності в Україні, яка завдавала шкоди національним інтересам України. Натомість, відповідні дії російської сторони стосовно українського дипломата є абсолютно невмотивованими та безпідставними. Сподіваюся, що у майбутньому обом нашим державам вдасться уникнути повторення таких прикрих випадків, які затьмарюють двосторонні відносини.

Підсумовуючи наведене, хотів би висловити переконання, що вирішення наявних проблем українсько-російських двосторонніх відносин потребує інтенсивної роботи. Тому рішення відкласти приїзд нового російського посла в Україну, безумовно, не сприятиме конструктивному розвитку наших відносин.

Україна продовжує залишатися прихильником широкої співпраці з Російською Федерацією на основі взаємної поваги, рівноправ'я, шляхом підтримання конструктивного діалогу, в тому числі й на найвищому рівні. Готовність вести діалог за столом переговорів я підтверджував протягом останнього року щонайменше тричі у своїх листах на Вашу адресу. Цей заклик залишається актуальним і сьогодні. На жаль, раніше у відповідь я отримував лише запрошення на участь у скачках на приз Президента Росії та інших багатосторонніх заходах. Сподіваюся, що цього разу Ваша реакція на нього буде конструктивною.

Я впевнений у гарному майбутньому українсько-російських відносин, які базуються на глибоких традиціях дружби та добросусідства між народами наших двох країн і які вочевидь є міцнішими, ніж інтереси окремих політичних кіл, та не залежать від ситуативної кон'юнктури політичного моменту.

З повагою

Віктор ЮЩЕНКО

ЗАЯВА

Української Всесвітньої Координаційної Ради

У зверненні Д. Медведєва Главі Української держави наголошується, що політика України в роки президентства Віктора Ющенка є відходом від принципів дружби й партнерства з Росією, закріплених у Договорі 1997 року.

У посланні висунуто російські умови взаємин з Україною.

Перше — припинити співробітництво з Грузією та іншими країнами, які висловлюються проти Росії.

Друге — полишити прагнення вступити до НАТО.

Третє — згорнути співпрацю в галузі енергетики з ЄС, передусім в українській системі газопроводів, а також поліпшити “клімат” російського бізнесу в Україні.

Четверте — змінити підхід до історії, не розглядати її так, як цього вимагає історична наука не лише в Україні, а й у самій Росії, тобто відкинути праці знаних російських філософів В. Соловйова, М. Бердяєва, Г. Федотова та сучасних мислителів Росії, наприклад, Ю. Афанасьєва.

Дуже прикро, що до такого рівня дійшли погрози Росії стосовно своїх сусідів. Д. Медведєв говорить про антиросійський курс українського керівництва, що абсолютно неправда. Бо правда в тому, що Росії потрібна не добросусідська Україна, а ворожа держа-

УКРАЇНА СПРАВДІ НЕ РОСІЯ

ва, на яку можна весь час спрямовувати незадоволення мас. За час президентства Д. Медведєва офіційна статистика в Росії засвідчила, що 65 відсотків росіян вважають головним ворогом Росії Україну. Донедавна їх було значно менше. Де вони взялися?

Президент Росії говорить про споконвічну й нерозривну дружбу українського та російського народів, однак не хоче пояснити, чому Росія будує в обхід України по дну Балтійського та Чорного морів нові газопроводи, витрачаючи на це мільярди доларів. Щоб узяти Україну в обценьки енергетичного голоду, справді потрібно віддати чимало коштів.

У зверненні Д. Медведєва наголошено, що Росія буде **“всіляко підтримувати українців, які проживають в країні, в їх прагненні розвивати власну національну культуру”**.

Численні заходи, здійснені УВКР протягом 2008—2009 рр. на території Російської Федерації, показали, що на відміну від росіян, які проживають в Україні, українське населення Росії не має можливості належним чином реалізувати свої національні, мовні, культурні та інші права. В Російській Федерації вражає атмосфера настороженості та відвертого несприйняття російськими держслужбовцями всього українського. Приналежність до українства, відстоювання своїх

національно-культурних цінностей і досі тлумачиться в Росії з позицій ворожості. Бути українцем у Росії означає бути “націоналістом”, що ототожнюється з неблагонадійністю, зі “злочиним” проти сучасної російської державності та її ідеологічних атрибутів.

За переписом населення 2002 року, в Росії проживає 2,94 млн українців (2,0 % населення Російської Федерації). Для порівняння: за переписом 1989 року, на території тодішньої РРФСР проживало 4,36 млн українців (3,0 % населення республіки). Тобто офіційно кількість українців у РФ зменшилася за 13 років на 32,5 %. Не останню роль у катастрофічному зменшенні тих, хто вважає себе українцями, відіграє російська ксенофобія. Про це свідчать випадки замахів на життя та вбивство російських українців, зокрема, архієпископа Адріана (Старина), Володимира Побурінного, Анатолія Кріля (Владивосток), Наталки Ковальової, Володимира Сенишина (Тула) та інших.

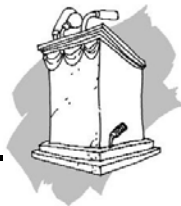
А чого варта освітня політика Російської держави щодо російського українства? Із тисяч українських шкіл, які ще кілька десятиліть тому діяли в Російській Федерації там, де й досі компактно проживають українці, нині не працює жодна. Вони зникли, бо Росія їх зовсім не фінансує, належним чином не готує для них кадри, не видає підручники. Обурена планами уряду Москви щодо реоргані-

зації єдиної в Російській Федерації Бібліотеки української літератури, УВКР вимушена була звернутися до Президента України В. Ющенка із закликом зробити все можливе для збереження унікального осередку української культури в Москві.

Натомість в Україні діють тисячі російськомовних шкіл, книжки російською мовою складають близько 80 % бібліотечних фондів і книгарень. Тому Українська держава має зайняти міцну позицію щодо паритетного забезпечення національно-культурних прав росіян в Україні й українців у Росії.

Нинішня російська влада повинна визнати українців українцями. Президент України, український уряд, Верховна Рада України мають щоденно наполягати на цьому і контролювати відповідні процеси. Адже українці в Росії — добропорядні громадяни, які мають репутацію людей культурних, працьовитих, талановитих. Їхні здобутки в адміністративній, військовій, науковій, культурній, спортивній та інших сферах суспільного життя є настільки вагомими, що хоча б з почуття вдячності Російська держава мусить поважати їхнє походження, а також їхні людські й громадянські права і потреби. Українська Всесвітня Координаційна Рада звертається до Президента Російської Федерації Дмитра Медведєва підтвердити не словом, а справами, що в Росії поважають і забезпечують культурні, духовні та освітні потреби українців.

13 серпня 2009 року.

Юлія ТИМОШЕНКО: УКРАЇНА САМОСТІЙНО ВИЗНАЧАТИМЕ ВНУТРІШНЮ ТА ЗОВНІШНЮ ПОЛІТИКУ

Прем'єр-міністр України Юлія Тимошенко зробила заяву щодо українсько-російських відносин.

“Попри те, що зовнішня політика є конституційною прерогативою Президента, не можу обійти мовчанкою останні події в українсько-російських відносинах. З огляду на їхню важливість, мене не може не турбувати вкрай високий градус публічної полеміки на цю тему.

Почуття відповідальності за країну для будь-якого політика —

хороший засіб стримувати емоції в будь-яких, навіть дуже складних ситуаціях.

Як прем'єр-міністр я робила й роблю все можливе для поглиблення взаємовигідної співпраці між Україною та Росією, насамперед в економічній сфері, за яку відповідає уряд. Так само я чинитиму й надалі на будь-якій посаді, яку довірять мені український народ.

Відносини з Росією будувала та будуватиму як рівний з рівним, на основі національних інтересів,

взаємної вигоди, поваги до суверенітету та територіальної цілісності.

При цьому Україна самостійно, без зовнішнього втручання, визначатиме свою зовнішню та внутрішню політику, зокрема в гуманітарній сфері. Ми самостійно вивчатимемо власне минуле, самостійно дамо собі лад в сьогоденні, самостійно будуватимемо власне майбутнє.

Реалізація Україною своїх суверенних прав, формування сучасної політичної нації не є і не

можуть розглядатися як політика, націлена проти когось.

Ми завжди готові чути й дослухатися до думки партнерів на Сході та Заході, враховувати їхні інтереси, але втручання у наші внутрішні справи є неприпустимим.

Мені хотілося б, щоб українські та російські дипломати всіх рівнів розв'язували проблеми, неминучі у взаєминах між будь-якими країнами, не шляхом конфронтації та публічної полеміки, а за столом переговорів.

Вважаю також неприпустимою будь-яку паузу в розвитку співпраці між Україною та Росією. Наш уряд діятиме, виходячи саме з цього.

**Прем'єр-міністр України
Юлія Тимошенко**

ПРАПОР ПІДНЯТИ!

Президент України Віктор Ющенко Указом від 7 серпня 2009 року встановив щорічну офіційну церемонію підняття Державного прапора України 23 серпня о 9-й годині по всій Україні. Нагадаємо, що цей день, згідно з Указом, є Днем Державного прапора України.

Президент доручив Кабінету Міністрів України, Раді міністрів Автономної Республіки Крим, обласним, Київській і Севастопольській міським адміністраціям проводити урочисті заходи щодо святкування Дня Державного прапора, зокрема, щорічно 23 серпня о 9-й годині проводити офіційну церемонію підняття прапора в Києві, Севастополі, обласних і районних центрах, інших населених пунктах країни за участю діячів науки й культури, представників міжнародних, громадських, релігійних організацій, політичних партій.

Також Президент доручив керівним органам влади в рамках святкування Дня Державного прапора забезпечити організацію роз'яснювально-просвітницьких заходів, тематичних конференцій, “круглих столів”, присвячених історії Державного прапора України та інших її державних символів.

Крім того, згідно з документом, пропонується органам місцевого самоврядування, підприємствам, установам, організаціям, об'єднанням громадян вивішувати Державний прапор щорічно в День Соборності (22 січня), День Перемоги (9 травня), День Конституції (28 червня), День Державного прапора (23 серпня), День Незалежності (24 серпня), День Збройних сил (6 грудня) і під час проведення загальнодержавних заходів.

Водночас органам місцевого самоврядування запропоновано встановити державні прапори на центральних площах, проспектах, вулицях, площах у Києві та Севастополі, обласних і районних центрах, інших населених пунктах; провести роботи щодо належного облаштування місць установлення прапорів.

Державний комітет телебачення і радіомовлення має забезпечити широке висвітлення заходів, пов'язаних зі святкуванням Дня Державного прапора і сприяти проведенню інформаційно-просвітницької кампанії щодо історії державних символів України та їх популяризації.

Нагадаємо, День Державного прапора України — 23 серпня.

Петро АНТОНЕНКО

Демократична громадська Україна сприйняла звернення Президента Росії Медведєва до Президента України Віктора Ющенка як виклик українському народові. Росія й досі ніяк не відмовиться від імперської ідеології. Про це йшлося на прес-конференції в УНІАН, яку провели для журналістів колишні політ'язні комуністичного режиму, дисиденти — громадський діяч, редактор газети “Наша віра” Євген Сверстюк і віце-президент Конгресу національних громад України Йосиф Зісельс.

“Росія, утворивши імперію, була домінуючою і за комуністів. Оголосивши себе правонаступницею СРСР, мала б насамперед вибачитися перед народами тієї колишньої держави за свою колоніальну політику, — каже Євген Сверстюк. — Це був би демократичний, цивілізований крок, гідний великої держави. Адже велич вимірюється не лише територією. Проте Російська Федерація ворогує практично з усіма сусідніми державами, колишніми республіками Союзу. Пряма агресія: війна проти Грузії, ворожнеча з Прибалтикою, Україною, Білоруссю. І нав'язування усім своїм ідей, свого бачення історії, претензії до всіх, хто волів би мислити”.

Петро АНТОНЕНКО

Міжнародний музичний фестиваль Be Free пройде у Чернігові 22—23 серпня. Організатори — Білоруська музична альтернатива, ініціатива “Студформат” і Європейське радіо для Білорусі — запросили на фестиваль 20 груп із Білорусі, України, Польщі та Франції.

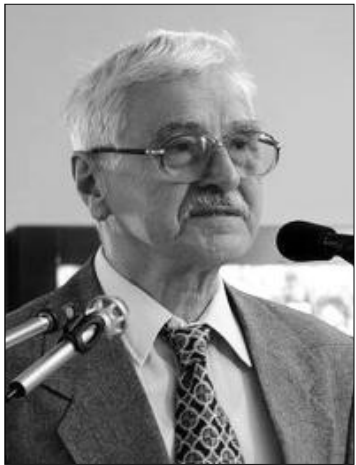
Мета фестивалю — об'єднати кращі рок-проекти та людей цих країн ідеєю свободи творчості, привернути увагу до сучасної рок-сцени Білорусі.

Майданчиком фестивалю стане мальовниче місце на березі Десни поряд із Центральним парком культури і відпочинку. Там протягом двох днів проходитимуть концерти просто неба. Вхід на фестиваль безплатний. Для приїжджої публіки буде організоване наметове містечко.

Чернігів обраний місцем зустрічі не випадково: місто розташоване поблизу кордону з Білоруссю, знане численними пам'ятками історії й особливо привабливе для туристів.

Хедлайнери нинішнього фестивалю — гурти “Ляпіс Трубецькой” (Білорусь) і “Воплі Відоплясова” (Україна), до яких приєднуються гості з Польщі (“Zero-85”) і Франції (“Vladivostok”), а також відомі укра-

ЄВГЕН СВЕРСТЮК: «ЦЕ МИ ВЖЕ ЧУЛИ В НАШИХ СУДОВИХ ВИРОКАХ»

Це віддзеркалюється і в зверненні Медведєва. “Але всі ці звинувачення ми вже чули, зазначив Євген Сверстюк, — вони фігурували в наших судових вироках — у моєму, Василя Стуса, В'ячеслава Чорновола. Коли нас звинувачували, то наголошували, що ми “не так”, не по-радянськи оцінюємо такі явища, як голод і репресії режиму, такі постаті, як гетьман Мазепа.”.

А скільки галасу наробила Росія, коли Україна оприлюднила таємну угоду Молотова — Ріббентропа, німецький оригінал документа цієї змови між

комуністичним і нацистським режимами, яка розв'язала світову війну. Було цілком доведено істинність документа. Нещодавно Парламентська Асамблея Ради Європи винесла вердикт, яким визнала однаково злочинними нацистський режим у Німеччині та комуністичний в СРСР. І що — Росія після цього хоча б вибачилася і за розв'язування війни, і за те, що десятиліттями замовчувала історичну правду? Навпаки, почала ображатися за порівняння з фашизмом. Але чого ображатися за правду?

“Варто закинути докір і нашій демократичній громадськості, — зазначив Сверстюк, — яка надто мляво зреагувала на резолюцію ПАРЕ. І недостатньо робить для засудження тоталітарного режиму. Часто і в наших засобах інформації ще бракує чесної, принципової розмови про той тоталітарний режим, про його економічні й психологічні наслідки”.

Йосип Зісельс розповів, що недавно його знайома з Росії надіслала листа, в якому пише, що, мовляв, стурбована “реваншистськими настроями в Україні”. Ось така в Росії пропагандистська обробка населен-

ня, напучування проти України. На це, зазначив пан Зісельс, він відповів адресантці, що в Україні, якщо й існує загроза реваншу, то лише російсько-імперського, реваншу тих сил, які бажали б повернути Україну до імперії. А загортають імперські ідеї у пропагандистську обгортку “правди по-російськи”, зокрема про нашу історію. На якій “нашій спільній історії” наголошує Медведєв у своєму зверненні? Чому лише на спільній історії Росії й України? А чому не поговорити б про спільну історію, наприклад, Росії і Фінляндії, виявом якої стала російська агресія і російсько-фінська війна 1940 року? Або про “спільну історію” Росії і Польщі, Чехії, Угорщини чи Німеччини? Біда в тому, що отак, як колись більшовики проголошували “примушування до світлого майбутнього”, сьогодні ми бачимо “примушування до правди по-московськи”.

Висновок, якого дійшли на прес-конференції, був однозначний: час уже декому в Кремлі усвідомити, що Україна, як і інші колишні республіки СРСР, суверенна держава, і ми оцінюватимемо власну історію самі, а не за чиймих директивами.

ОЛЕГ СКРИПКА ЗАПРОШУЄ НА РОК-ФЕСТИВАЛЬ СВОБОДИ

їнські та білоруські гурти — “В:Н”, “Zatochka”, “Tarpach”, “Partyzon”, “Pomidor/OFF”, “LitvinTroll”, “Imprudence”, “ULIS”, інші.

Чернігів став третім містом, де проводиться Be Free. Перед цим фестиваль проходив у Луцьку й Львові та залучав до участі такі гру-

пи як “Гайдамаки”, “Тартак” (Україна), “Neuro Dubel”, “Крама” (Білорусь), “Metanoia” (Польща), а кількість глядачів сягала 10-ти тисяч.

А ось що говорять почесні гості нинішнього фестивалю.

Сергій МИХАЛОК, гурт “Ляпіс Трубецькой”: “Впевнений, що

можна бути абсолютно вільною людиною за будь-якого тоталітарного режиму й залежно за найрозвиненішої демократії. Для мене свобода — це насамперед відсутність залежностей, які можуть бути різні: алкоголь, наркотики, дорогі автомобілі, дружба з “сильними світу цього”, контакти з людьми, які тобі нецікаві, але “можуть знадобитися” — я від усього цього абсолютно свідомо відмовляюся”.

Олег СКРИПКА, лідер гурту “ВВ”: “Рок-музика тісно пов'язана з відчуттям волі. Це фестиваль просто за свободу — за волю мислення, руху, волю співати або просто контактувати. У нас замало рок-тусовок і рок-фестивалів. І створити новий напрям, новий майданчик, де поєднувалися б білоруські й українські рок-гурти — це прекрасна ініціатива. До того ж, зізнаюся, що я фанат білоруської рок-музики. Український слухач майже не знає нічого про білоруську музику. Я знаю специфіку Білорусі, де багато гуртів буває з концертами в Європі, зокрема, Польщі. І рівень цієї музики досить високий. Якщо порівнювати з україн-

ськими або російськими гуртами, то вважаю, що професійний рівень білорусів набагато вищий”.

Гурт “Vladivostok”, Франція

“Ми дуже раді можливості грати в Східній Європі, адже це відрізняється від того, до чого ми звикли у Франції. Торік ми вже виступали на Be Free у Львові й були просто піднесені. Нас дуже цікавило те, що відбувається в Білорусі, є навіть пісня, присвячена цій країні. Коли з'явилася можливість виступити перед білорусами, це було просто чудово. Ми раді бачити, що гурти з різних країн можуть об'єднатися на підставі такого загального ідеалу, як свобода”.

Можна додати, що Чернігів готувий гостинно прийняти любителів року кількох європейських країн. Повну підтримку фестивалю надає міська рада. Наметове містечко в парку на березі Десни буде обладнане якнайкращим чином, з належною охороною і, до речі, з повною заборонаю на його території спиртного.

Словом, кому дорога свобода духу, хто любить спілкування на хвилях найсучаснішого року, час рушати в дорогу. На рок-фестиваль Свободи! Контактний телефон відділу зв'язків із громадськістю Чернігівської міськради — (0462)-676-861. Офіційний сайт фестивалю: Be Free.

ТВОРЕЦЬ ЛЯЛЬОК

Олена ЗАКРЕВСЬКА,
заступник директора Вінницького
обласного центру народної творчості

Вінницький обласний центр народної творчості, який очолює заслужений працівник культури України Тетяна Цвігун, проводить велику роботу з дітьми та молоддю. Адже саме до них перейде від старшого покоління нелегка ноша — збереження і відродження народних пісень, обрядів, традиційних ремесел. Жоден наш захід не обходиться без участі дитячих колективів чи юних майстрів. Про одного з них, Тараса Буздигана, хочу розповісти.

Тарас живе в с. Сосонці Вінницького району. У вільний час надає перевагу комп'ютерним іграм, футболу. Мріє стати актором, має для цього непогані здібності. А ще має незвичне, як для хлопчика, захоплення — це народна лялька.

Тарасова мама — працівник культури, й він змалечку виховується на народних звичаях, відвідує мистецькі заходи, знайомий з багатьма народними умільцями. Із вересня 2007 року займається народною лялькою у студії “Гостина”, яку при Сосонській СЗШ І—ІІІ ст. веде досвідчений педагог і народний майстер Світлана Остапенко.

2008 року разом зі студійцями Тарас брав участь у районному конкурсі “Сходинки зростання”, Вінницькій бієнале художнього текстилю юних авторів “Світ у клаптику”. Його роботи експонувалися на 60-й обласній виставці образотворчого та декоративно-житкового мистецтва, яку проводив обласний центр народної творчості. На обласну виставку “Різдвяне диво”, що проходила у світлиці ОЦНТ, юний майстер представив колекцію вузелкових ляльок, з яких відвідувачам найбільше припали до душі “Український янгол”, “Рожевий янгол”, “Княгиня”, “Солоха”, “Подольночка”.

Пам'ятним для Тараса Буздигана став регіональний фестиваль дитячої творчості “На кордоні областей”, який управління культури і туризму облдержадміністрації та обласний центр народної творчості підготували й провели разом із заслуженою журналісткою України, депутатом обласної ради Ганною Секрет у її рідному селі Правилівці Оратівського району. Учасниками були юні співаки, танцюристи, музиканти і, звичайно, майстри народної творчості. На заході вдалим поєднанням народних традицій та новаторства відзначилися Тарасові ляльки “Берегиня”, “Жіночий танок”, “Циганка”, “Мавка”, “Білявка”. Тут хло-

пець отримав свій перший цінний приз — чайний сервіз — від начальника управління культури і туризму облдержадміністрації, заслуженої артистки України Марії Скрипник.

Хоч він ще зовсім юний, та вже має подяки та грамоти відділів освіти й у справах молоді та спорту Вінницької райдержадміністрації, Вінницького обласного краєзнавчого музею, управління культури і туризму облдержадміністрації та обласного центру народної творчості.

Нещодавно Тарас Буздиган став переможцем обласного конкурсу “Молода людина року” в номінації “Відкриття року в області культури і мистецтва”. Цей конкурс управління у справах сім'ї та молоді Вінницької облдержадміністрації проводило в 20 номінаціях, і Тарас був наймолодший серед призерів. Щоправда, отримувати заслужені сином нагороди — диплом, статуетку та кольоровий телевізор довелося батькам, бо юний майстер був далеко за межами області. За участь у Всеукраїнській виставці-конкурсі “Український сувенір”, яку проводила Школа народних ремесел Національного еколого-натуралістичного центру учнівської молоді, Тарас Буздиган був нагороджений грамотою та іменною путівкою до столиці України.

Віктор ТИХОНОВ,
заступник директора компанії “СвітАвто”

Ансамбль сучасного бального танцю “Фантазія” було засновано тридцять років тому на базі Дарницького Палацу дітей та юнацтва.

З того часу колектив юних талантів здобув чимало перемог на багатьох фестивалях, конкурсах не лише в Києві, а й далеко за межами столиці України. 1992 рік приніс ансамблю ще одну відзнаку — йому присвоєно почесне звання Зразкового дитячого колективу.

Грамоти, вимпели, дипломи. Їх здобуто справді чимало. І за всіма цими нагородами — не лише талант, завзяття, неугасаючий вогонь фантазії і наполегливості юних киян, які вільний час охоче віддають улюбленому мистецтву, а, насамперед, педагогічний хист, терпіння, наполегливість і майстерність засновника і керівника ансамблю, заслуженого працівника культури України Галини Семенівни Беляєвої.

А скільки гастрольних поїздок було за ці роки! Юних танцюристів та їхнього керівника щиро вітали вдячні глядачі не лише Одеси й Євпаторії, Луцька і Рівного, багатьох інших міст України, а й Риги, Вільнюса, Варшави, Любліна...

Ансамбль сучасного бального танцю “Фантазія” виступав неодноразово під час “Пісенного вернісажу”, акції “Людина року” на сцені Палацу “Україна”, у багатьох кон-

ЗАЧАРОВУЄ «ФАНТАЗІЯ»

цертних програмах, на творчих вечорах в Національній опері, Національному академічному українському театрі ім. І. Франка, на інших престижних сценах, на Майдані Незалежності під час відзначення головного державного свята України.

Скільки талановитих молодих людей виховав цей колектив за тридцять років плідної праці! Найкращі вихованці стали чемпіонами України зі спортивних танців — Віталій Руденко, Андрій Дикий, Ірина Жебрак. Чимало здібних танцюристів пов'язали свій шлях з професійним мистецтвом і нині успішно представляють Україну за її межами — Оксана Сорокуз, Вадим Коновалюк, Олена Прищепко, Ольга Сідляр та інші вихованці “Фантазії”.

24 травня цього року ансамбль уже вкотре отримав підтвердження звання “Зразкового”. З цим його привітав відомий майстер танцю Григорій Чапкіс.

Творчій фантазії кожного митця немає меж. Чимало планів, задумів і в Галини Семенівни Беляєвої. То ж нехай і надалі ансамбль приймає в свої обійми юнаків і дівчат, дарує їм щастя творчості, а глядачам — насолоду від високого мистецтва.

Марія ЛЮДКЕВИЧ,
м. Львів

Невипадково ми разом з віцепрезидентом Львівського крайового товариства “Рідна школа” Михайлом Яворським приїхали на зустріч з дітьми в село Розлуч Турківського району, що на Львівщині. У товаристві діє комісія з питань підтримки талановитої молоді. Тож цього разу нам випала можливість зустрітися з обдарованими дітьми Турківщини, най-

ЮНЬ РОЗКРИВАЄ ТАЛАНТИ

віддаленішого гірського району області, щоб підтримати їхню творчість. До речі, вірші, прозу, малюнки юних літераторів і художників надрукують у львівській газеті “Галицьке юнацтво” у вересні. А два дитячі малюнки пропонуємо вашій увазі.

А нині на території бази “Альтана” ми зустрілися з дітьми, які підготували цікаву концертну програму: співали, танцювали, читали власні твори. Цікаво, що виконавчий директор Агенції економічного розвитку Турківщини, депутат районної ради Богдан Комарницький разом з керівником проекту бази “Альтана” Наталею Шкляревич подбали, щоб на території був і дитячий майданчик, і сцена для виступів, і дерев'яні східці з будиночком для казкових персонажів.

Внизу дзюрчить потічок, шумлять смереки, співають у травах невтомні коники-стрибунці. І діти теж щасливі, бо слухають наші виступи, відгадують загадки, отримують призи, адже тут зібралися юні таланти.

Восьмикласниця Вікторія Тербило з Одеської області не може натішитися святом. Вона приїхала відпочивати до своєї бабусі Віри і дуже рада, що познайомилася з багатьма дітьми. Марічка Цуняк тільки піде в перший клас, але вже не боїться декламувати вірші перед такою вимогливою публікою.

Десятки плакатів, малюнків тішать око всіх учасників свята.

Відпочивальники разом з дітьми теж тут, бо це, звичайно, цікаво.

І хоч на базі є більярд і тенісний корт, сауна з ефірними оліями й відеотека, книгозбірня, дорослі й діти тішаться, що мають змогу показати себе у ролі творців, а також вигравати призи.

Місцеві школярі люблять свій гірський край. Ось як про це говорить Марія Комарницька з Турківського професійного ліцею: “Наша Турка славиться бойківськими фестинами, які проводять тут через кожні чотири роки. Це не лише концерт, а ще ярмарок виробів та-

лановитих майстрів. Тут можна придбати сувеніри з дерева, металу, бісеру, дізнатися таємниці вишивки, писанкарства, гончарства. А ще полюбилася нам бойківська ватра, що супроводжується народними піснями, об'єднує всіх, хто побував на святі”.

Юлія Ільницька, учениця 11 класу Турківської ЗОШ № 1, щиро зізнається в любові до рідного краю у віршах:

*О Турко! Серденько моє,
Радію я, що ти у мене є
І Мати Божа в душі моїй живе,
Перлинко найдорожча —
сонечко моє.
І в день погідний і ясний
Очей не відведу від тебе,
краю мій!
Співуче поле — музика, весна:
То бойків спів
на Прикарпаття все луна.*

Евеліна Когут, п'ятикласниця Турківської ЗОШ № 2, любить спостерігати за змінами в природі:

*У небі казка...
Дощ на скрипці грає.
Та лиш промінчик
сонячний зійде —
Усе, що було,
в мить одну зникає,
А пісня дня нового вже іде.*

Вірю, що новий день буде світлим і надійним, бо підрастає талановита, свідомо молодь.

УНІКАЛЬНИЙ НАУКОВО-ОСВІТНІЙ КОМПЛЕКС

Національна презентаційно-рейтингова програма “Діловий імідж України. Національні досягнення” представляє номінанта золотої відзнаки “Визнання року — 2009” — Київський університет права Національної академії наук України.

Першу цеглину у фундамент Київського університету права було закладено 1995 року, коли науковці Інституту держави і права ім. В. М. Корецького Національної академії наук України створили Вищу школу права — перший освітній заклад у системі НАН України. В липні 1999 року цей заклад став Київським університетом права — вищим навчальним закладом IV рівня акредитації, що здійснює підготовку, перепідготовку та підвищення кваліфікації фахівців-юристів за програмами освітньо-кваліфікаційних рівнів спеціаліста та магістра (денна, заочна та заочно-дистанційна форми навчання). Це єдиний у нашій країні навчальний заклад IV рівня акредитації, водночас атестований як наукова установа академії. Завдяки покладеній в основу діяльності Університету концепції зближення теоретичних правознавчих досліджень і юридичної освіти сформовано унікальний науково-освітній комплекс.

Нині Університет має розгалужену структуру, елементами якої є

Професори, доценти, викладачі Університету — золотий фонд української науки

відділення міжнародного права, довузівської підготовки та відділення перепідготовки, а також Рівненський інститут та Науково-консультативний центр в Ужгороді. Очолює університет професор Ю. Л. Бошицький.

У складі Університету вісім кафедр, зокрема: гуманітарних дисциплін; теорії та історії держави і права; конституційного та адміністративного права, до складу якої входить сектор екологічного права; підприємницького права; цивільного та трудового права, у складі якої сектор права інтелектуальної власності; кримінального права та процесу; кафедра іноземних мов.

Особлива увага приділяється юридичній клініці “Фенікс”, що надає безкоштовну юридичну допомогу малозабезпеченим верствам населення, а відділення міжнародних зв’язків і грантів несе відповідальність за розробку та здійснення стратегії міжнародної діяльності Університету та розвиток наукових контактів із закордонними навчальними закладами та інс-

титутіями, організацію викладацьких студентських обмінів, стажування та інших заходів, які стосуються напрямів міжнародної діяльності. Нещодавно створено центр політологічних, гуманітарних і прикладних досліджень КУП, мета якого проведення фундаментальних комплексних політико-правових досліджень. Значний обсяг роботи, яка підвищує якість освітніх послуг, покладено на центр інформаційних технологій, видавничий центр, центр конкурентного права, а також на сектор правових проблем інтелектуальної власності. До науково-дослідницької роботи тут поруч із викладачами залучають студентів.

Для абітурієнтів, які не мають змоги навчатися в Києві, але хочуть отримати юридичну освіту, в Університеті працює відділення заочно-дистанційного навчання.

Викладачами Університету видано понад 200 навчальних посібників і монографічних досліджень у різних галузях права. Фонд бібліотеки становить понад 100 тисяч підручників, навчальних посібників,

навчально-методичних матеріалів та електронний каталог з понад 12 тисячами видань, 50 назв українських та іноземних фахових юридичних видань.

З метою поширення інформації про результати наукових досліджень із фундаментальних проблем держави і права з 2001 року успішно функціонує науково-теоретичний журнал “Часопис Київського університету права”, якому за підсумками V Всеукраїнського конкурсу на краще юридичне видання у номінації “Періодичні юридичні видання, часописи тощо” було присуджено першу премію.

Університет запроваджує сучасні інноваційні програми й моделі, спрямовані на вдосконалення навчального процесу та інтеграцію до єдиного європейського простору вищої

освіти. Так, впроваджено майстер-класи з правознавства за участю провідних науковців і практиків, регулярно проводяться студентські наукові конференції (м. Косів, м. Ужгород), на яких студенти мають можливість апробувати свої наукові дослідження. Участь у конференціях розширює коло наукових інтересів студентів, збагачує їх досвідом ведення публічних дискусій, залучає до наукових розробок співпраці зі студентами інших навчальних закладів, адже Університет співпрацює з багатьма вищими юридичними навчальними закладами Білорусі, Росії, Сербії, Словаччини, США, Угорщини, Франції, Чехії та іншими.

Щоденну шляхетну працю колективу Університету високо оцінила держава, нагородивши його срібною медаллю “Незалежність України” та дипломом лауреата Міжнародного відкритого рейтингу популярності та якості “Золота фортуна”, Почесною грамотою Кабінету Міністрів “За вагомий внесок у забезпечення розвитку юридичної освіти” та Почесною грамотою Союзу юристів України.

Вони називають Університет своєю альма-матер

Тетяна БУДАР
Фото автора

“Святая сило всіх святих, // Пренепорочная, благая! // Молюся, плачу і ридаю...”; “Достойнопітая! Благаю! // Царице неба і землі!...” — ці рядки українського генія Тараса Шевченка звернені до найвищої сили, Божої Посередниці — Діви Марії, котру наш народ щиро шанує ще з часів прийняття християнства на Русі.

Важливим проявом культу Богородиці — її ікони, серед яких є чудотворні, особливі для поклоніння християн. Одна із них нині перебуває в Церкві Пресвятої Трійці міста Бережани на Тернопіллі. Це

Частина знайдених вотив (прикрас для Діви Марії)

ЗНАЙШЛИ У ЦЕРКВІ ДАВНІ ВОТИ

чудотворна ікона Матері Божої Римської (Бережанської), одна з найдавніших пам’яток візантійського іконопису Галичини. Ще на початку XVIII століття її привіз шляхтич Олександр Синявський з Італії як дарунок Папи Римського. Спочатку цей чудотворний образ був у замковій каплиці, а 1831 року його урочисто передали до церкви Пресвятої Трійці.

У книжці “Бережанська земля” (I том), виданій у Канаді, розповідається про участь у процесійній ході величезної кількості людей, які вірили, що образ має чудотворну силу, адже біля нього оздоровлювалося чимало побожних християн. Іще в передвоєнні роки багато вірних, які припадали до ікони Матері Божої Римської, просячи опіки й заступництва, залишали біля неї подарунки, так звані воти — намиста з перлин і коралів, срібні та золоті перстені, ланцюжки, сердечка, багато інших прикрас. Вони завжди були на виду, та після Другої світової війни кудись зникли. І священики УГКЦ, які вимушені були йти в підпілля, і вірні вже втратили надію на те, що колись побачать ці воти.

Чудотворна ікона Матері Божої Римської (Бережанської)

І ось нещодавно в церкві Пресвятої Трійці під час ремонтних робіт частину їх було віднайдено — на старій шафі у бічній побутовій кімнаті на другому ярусі. Срібне серце, приміром, датується 1567 роком. Про цінну знахідку парафіанам оголосив під час однієї зі Св. Літургій декан Бережанський Іван Хрептак. Новині надзвичайно здивували і священики, і парафіяни. Як розповів 70-річний паламар Василь Луців, який служить у цій церкві уже дев’ятий рік, віднайдені воти зі старовинного срібла. Їх відчистили, закріпили на оксамитових

планшетах, і тепер вони з двох боків прикрашають образ Богородиці.

Важливо, що торік Папа Римський Бенедикт XVI підписав відповідну грамоту про відновлення відпустів до чудотворної ікони Матері Божої Бережанської.

Церква Пресвятої Трійці у Бережанах не дарма притягує до себе і вірних парафіян, і численних туристів, адже тут зберігається свята реліквія — фрагменти мощей Св. Івана Хрестителя. Перша письмова згадка про них датується XVII століттям. Як відомо, фрагменти мощей Івана Предтечі зберігаються ще в Сербії та Середній Азії.

“Це чесного предтечі Хрестителя Іоана...” — такий напис грецькими літерами на гільзі, в яку опрацьована свята реліквія. Є тут і печатки патріархів та володарів, які засвідчують справжність святої реліквії, пам’ятна грамота на волоні шкурі, датована 1720 роком. На жаль, після Другої світової війни кудись зникли алмазний замок, останки сорока мучеників і документи.

Ці святі реліквії згадуються ще в записках грецького письменника Теодора Дафнопата. Святий євангеліст Лука переніс мощі Св. Івана

Церква Пресвятої Трійці в м. Бережани

Хрестителя із Севастії до Антіохії — до гробу пророка Єлісея. Згодом їх перенесли до Константинополя, потім — до волоського правителя Ієроніма Могили. За переказом, 1611 року пані Попричайкова на знак подяки за порятунок від турецької неволі подарувала ці реліквії власникові Бережанського замку Миколі Синявському.

Знакомим був 1715 рік, коли єпископ Атаназій Шептицький урочисто передав храму реліквію. Важливо, що робочою групою проекту “Патріарший паломницький центр” Бережани включені до каталогу паломницьких відпустових місць за благословенням єпарха Тернопільсько-Зборівського, владики Василя Семенюка.

Людмила ІВАННІКОВА

Без докорів сумління можна назвати видатним нашим сучасником відомого в Україні й далеко за її межами вченого та релігійного діяча, протоієрея Юрія Мицка — історика, археографа, джерелознавця, перекладача, доктора історичних наук, професора Києво-Могилянської академії, лауреата премії ім. Дмитра Яворницького, засновника товариства “Просвіта” в Дніпропетровській області, автора понад 1400 друкованих праць.

Здається, такого рівня науковець мав би тихо сяяти в ореолі власної слави і поборливо споглядати з висоти п’єдесталу на проблеми суспільства. Однак ні! Отець Юрій як патріот і духовний провідник не лише “малого стада” (парафії Благовіщенської церкви на Подолі, в якій він служить), а й через засоби масової інформації всього народу непримиренний там, де бачить псевдонауку, зазіхання на українську державність, православну віру і Церкву. Тому він не соромиться розгрібати Авгієві стайні посткомуністичного суспільства, не вмиває руки там, де відверто хулять ім’я Боже. Як історик він припиняє всі необґрунтовані антиукраїнські випадки в науковій царині, намагається навести лад у сфері шкільної та вищої освіти. Як духовний лікар намагається гоїти всі ті болячки, які здобули ми за тоталітарного режиму. Спостерегаючи його на теле- чи радіоканалах, на наукових конференціях, не раз із захопленням пересвідчилась, як він пристрасно, але толерантно, головне — науково аргументовано спростовує псевдонаукові та псевдорелігійні теорії, дає блискавичну й нищівну відсіч усім ворогам України та православ’я.

Не знаючи отця Юрія особисто, я полюбила його вже за одну-єдину відповідь нинішнім псевдо-зичникам і рунвірівцям в радіоэфірі: “Ми живемо так погано не тому, що прийняли християнство, а тому, що ми так і не стали справжніми християнами!” До цієї думки згодом, в іншій дискусії, додалася ще одна — блискуча і незаперечна: “Вся біда України не в тому, що вона стала незалежною, а в тому, що вона й досі ще не стала незалежною!”

Чесний і невідкупний, пристрасний полеміст, невтомний поборник істини — таким виступає отець Юрій і в науці, й у громадській діяльності, й у повсякденному житті. Читаючи його наукові праці, іноді дивуєшся тому огрому різнобічних знань з історії Європи й України, з церковної історії, релігієзнавства, культурології. Попри це, отець Юрій Мицк не припиняє роботи в архівах України, Польщі, Канади, відшукуючи документи, факти, досліджуючи непересічні особистості нашої історії. Тому погоджуюся з думкою багатьох колег о. Юрія Мицка, що його працям можна цілком довіряти.

Тож із великим задоволенням і навіть із захватом прочитала нову книжку отця Юрія “За віру Православну”, яка нещодавно побачила світ у видавництві “Слово”. Це тематично впорядкований збірник статей, опублікованих раніше в малодоступних широкому загалу газетах і журналах. Є й нові статті, вперше надруковані в цьому виданні.

Усі тематично розрізнені статті об’єднує спільна проблема: роль і становище Української Православної Церкви в суспільстві, її історія; захист православної віри від новоявлених ересей і різноманітних окультних віровчень (войовничого атеїзму, антропософії, теософії, астрології) та інших тоталітар-

них сект (“агні-йога”, або реріхівців, неоязичників, рунвірівців), від несправедливих нападів православних і неправославних сусідів. Цікаво, що між собою вони мирно співіснують й об’єднуються в боротьбі проти Православної Церкви й України.

Книжка може бути своєрідним підручником історії церкви та різних окультних вчень в Україні кінця XX—початку XXI століття.

Приміром, розвінчуючи облудність лідера сучасних комуністів П. Симоненка, який заради збільшення електорату заявляє про співпрацю КПУ з Православною Церквою, о. Юрій Мицк зауважує: “Якби вовк заговорив про співпрацю з вівцями, була б, мабуть, менша сенсація”, — і далі як історик наводить факти “любви” комуно-сатанинської влади до Церкви: розстріл близько 100 тисяч духовних осіб (священників, єпископів), руйнування, пљондрування храмів, прагнення ліквідувати Православну Церкву і віру до 1943 р.

Ось один із фактів блюзнірства. 1919 р. в с. Скотуватому Бахмутського повіту (тепер Донецька обл.): “[В храм] красноармейцы вошли с папиросами в зубах, в шапках и с винтовками. Они обшарили всю церковь, открыли престол, украли с престола крест, раскрывали Евангелие, раскрыли жертвенник и разбросали священные сосуды. Из алтаря они похитили дароносицу и, выбросив из нее

«АПОСТОЛ ПРАВДИ І НАУКИ»

Протоієрей Юрій Мицк. За віру Православну! — Видання друге, перероблене. — К.: Видавничий дім “Слово”, 2009. — 416 с.

Святыє Дары, обрали послединою в табакерку. Красноармейцы умышленно стреляли в иконы и повредили изображение Божьей Матери и св. Димитрия”.

Вірогідно, що нащадки тих червоноармійців стали організаторами різних тоталітарних сект в Україні й не в Україні — “Церковь последнего завета” (“нова реінкарнація Христа”), івановців, неоязичників, рунвірівців, які, немов гриби після дощу, виринули в 1990-ті роки. Це були наслідки тоталітарного режиму, коли людина звикла бути паралізованою душевно й тілесно. Їхні лідери видавали себе за лжехристів, заохочували до колективного суїциду або подавали здоров’я ціною душі (Іванов, Кашпівський, Чумак, Глоба, Джуна та ін.), пропагуючи антихристиянські окультні ідеї, вловлюючи мільйони людей у свої диявольські тенета.

“Достойними” послідовниками О. Блаватської, реріхівців та інших теософів стали т. зв. українські “вчені” Володимир Шаян, Лев Силенко, Юрій Шилово, Юрій Канигін, Ігор Каганець, праці яких не мають нічого спільного не тільки з історичною наукою, а й з будь-якою іншою, бо “їх історична наука ґрунтується не на документах, а на окультизмі”, бо “це не наука, а звичайне блюзнірство”, бо “коли їм бракує фактів, вигадують їх самі” або спираються на фальшиві чи сумнівні пам’ятки на кшталт “Велесової книги”, неіснуючі хроніки й документи. На жаль, до цього сумного списку потрапила й відома письменниця Оксана Забужко.

У кількох статтях отець Юрій подає історію неоязичництва в Україні, розвінчує брехливе “житіє” їхнього лжепророка Лева Силенка і подає справжню його біографію за документами канадських архівів і спогадами сучасників, розкриває його взаємини з греко-католиць-

кою та православною церквою, механізм переходу Л. Силенка від православ’я до рунвіри (потерпівши фіаско на поетичному та режисерському фронті, він вирішив заради прибутку створити “власну” релігію, яка спекулює на українському патріотизмі, це видозмінене неоязичництво В. Шаяна). З погляду православного історика, його “Мага віра” — це “антихристиянська, сповнена псевдонаукових проторікувань” праця, в якій “штучно реанімовані язичницькі вірування, переплетені з окультизмом та іншими антихристиянськими течіями”, “суміш войовничого атеїзму, індуїзму, буддизму, зороастризму та українського язичництва”. Силенко, як зазначає о. Юрій Мицк, виступає як “компільатор і плагіатор, фальсифікатор історії України”, “він та його однодумці сприяють ослабленню України й Української держави”. Відкидаючи історичну науку, вони не обтяжують себе ні знаннями, ні серйозною аргументацією, тож для кваліфікованого вченого їхні книжки — “добрий заміник журналу “Перець”. Справді, як можна ставитися серйозно до того, що, приміром, І. Каганець вважає Христа й апостолів українцями внаслідок того, що змішав галілеян із... галичанами!

Автор критикує популярні телеканали УТ-1, СТБ, TVT, які, впливаючи на підсвідомість, пропагують насильство, злочинність, порнографію, окультизм та іншу “антихристиянську жуйку”. Дістається також і журналу “Синопис”, газетам “Известия”, “SOS”, навіть “Християнській Україні” за окультні та антиукраїнські публікації, спрямовані проти Української Православної Церкви Київського Патріархату та УАПЦ. Отець Юрій дає гідну відсіч лжебратії з РПЦ та УГКЦ за брехливі випадки проти митрополитів Василя Липківського, Іларіо-

на (Огієнка), Патріарха Мстислава, спростовує їхні шовіністичні звинувачення УПЦ КП та УАПЦ в неканоничності. На тлі цих звинувачень розвінчує “святість” канонізованих РПЦ царів — Івана IV Грозного, вбивці власного сина Івана та святого Филипа (Количева), митрополита Московського, ґвалтівника, бісексуала, ката, що насолоджувався катуваннями; Миколи II “Кривавого”, душителя всього українського, адмірала Ушакова, фельдмаршала Суворова, що знищував народи (приміром чехів); “розпусника, п’яниці і шарлатана” Гришки Распутіна, який чинив навіть святотатства (нищив і топтав ікони); врешті-решт, самого Сталіна, що стояв по коліна в людській крові, — тобто “всі темні й криваві постаті в історії”. “Якщо діло так піде й далі, — зауважує отець Юрій, — то каноничності в РПЦ буде ціле море, тільки християнства в ній не залишиться”. З усього видно, що “РПЦ іде в одній упряжці з безбожниками і борється не стільки за спасіння, скільки за відродження Російської імперії, — підсумовує Ю. А. Мицк. — Канонізувати Сталіна — це все одно, що канонізувати сатану”.

Словом, немає жодної болячки в суспільстві й передусім у релігійному житті, на яку не відгукнувся б отець Юрій. Така активна життєва позиція характерна лише для справжнього вченого і патріота, який уболює за народ усім полум’яним серцем. Не кожний академічний учений береться за таку справу — отець Юрій Мицк взявся й успішно з нею впорався.

Тож годі переоцінити значення цієї для всіх нас важливої праці. Особливо тепер, коли, слухаючи радіо і спілкуючись із телеглядачами чи слухачами у прямому ефірі, з боєм переконуєшся, наскільки глибоко хворе наше суспільство. Далекі від православ’я і споконвіч-

них традицій люди (особливо інтелігенція) підмінюють справжні цінності сурогатними, більше довіряють людським оманливим вченням, ніж Самому Богові, не знають, що таке Церква Христова. І багато з них ще й називають себе християнами! На тлі цього значно активізувались антиукраїнські й антихристиянські сили, що вміло вловлюють душі, збиваючи їх на манівці та ведучи в погибель. А все — через їхню недосвідченість та безпечність, а ще через те, що іноді пересічному християнину, не воцерковленому, не утвердженому у вірі, важко відрізнити грішне від праведного.

Тому книжка отця Юрія Мицка — дороговказ, світильник, що допомагає зорієнтуватися в темряві окультних сект і знайти шлях до істини. А істина — у Христі й у православній вірі.

Ось тому, немов знявши полуду з очей довіреної йому пастви, в останній, найбільшій частині книжки о. Юрій Мицк звертається до історії Української Православної Церкви (щоправда, не обходить увагою й братні Церкви — Білоруську, Польську, Молдавську, Румунську, Грузинську). Зокрема, публікує у власному перекладі житіє священномученика Макарія, Митрополита Київського, яке записане у Волинському короткому літописі, розвідку “З минулого Києво-Могилянської академії та її Благовіщенського храму”, в якій, зокрема, йдеться про святих КМА. Крім десяти вже відомих, отець Юрій розкриває ще дев’ять нових імен, як виявилось, випускників КМА та Київської Духовної академії: святий Філофей, свт. Антоній (Стаховський), свт. Мелетій (Леонтович), свт. Інокентій Херсонський, свт. Феофан Вишенський, Заторник, сщмч. Іоан Ризький, сщмч. Анатолій (Грисюк), сщмч. Никодим, сщмч. Аркадій.

Автор детально розповідає про історію виникнення та духовну сутність семи тайнств Православної Церкви — Хрещення, Миропомазання, Покаяння, Причастя, Шлюб, Священства, пояснює їх чинності послідовання. Як вінець і утвердження православної віри в Україні — “Повість о преславних чудесах святої великомучениці Варвари” ігумена Свято-Михайлівського Золотоверхого монастиря в Києві (1655—1677) Феодосія Софоновича, який був очевидцем цих чудес.

Слід звернути увагу читачів на мову і стиль Юрія Мицка-публіциста. Мова його статей легка, щира, образна, доступна всім — академічові й куховарці, пересіпана численними перлами народних прислів’їв, якими автор вдало оперує, влучно характеризуючи “героїв” нарисів. Вони зовсім не заважають науковому стилю: “крутячи свідомість суспільства, як циган сонцем”; “радість канібала”; “вилізати віслучі вуха”; “хоче бути святішим від папи”; “сплутує Божий дар з яєшнею”; “свої в доску”; “сила солону ломить” тощо. Приміром, критикуючи псевдонаукову працю неоязичника В. Пилата, отець Юрій зауважує: “Говорити про бойове мистецтво в мавполюдей — це те саме, що твердити про любов дельфінів до шахів!”

Крім гострого пера вражає ще й глибока ерудиція автора — він оперує десятками джерел з історії, релігієзнавства, богослов’я. І це — в публіцистичних статтях! Однак, як стверджував М. Драгоманов, будь-яка стаття, написана науковцем, не може не бути науковою. Тим більш, якщо автор — отець Юрій Мицк, глибокий ерудит, блискучий публіцист, вправний полеміст, істинно добрий пастир, що оберігає отару свою від вовків.

“Олжас Сулейменов назвав Загребельного людиною, котра вміла говорити з Історією”.

Анатолій ШПИТАЛЬ
Фото з архіву редакції

Павлові Загребельному 25 серпня 2009 року виповнилося б 85 років. Розмова наша саме про цього дивовижного письменника, чий доробок просто вражаючий, подиву гідний і за обсягом, і за багатогранністю, гостропроблематичністю. Художнім словом охоплено десять століть нашої історії і неадаремно фактично й досі непрочитаний (з 1994 року!) роман “Тисячолітній Миколай” дав привід автору цих рядків відштовхнутися від назви й озгадати колись свій матеріал про Майстра — “Тисячолітній Загребельний”.

“Прозаїки — це воли!”, — любив повторювати П. Загребельний. І часто цитував давнього літописця: “Три персти пишуть, а все тіло болить”. Читачі мало знають про чорнову роботу письменника, коли відбувається накопичення знань про предмет зображення. Наприклад, для невеликого розділу про Київ у романі “День для прийдешнього” (1964) автор “перелопатив” сотні книжок про давнє місто і Собор Софії Київської. Та все це на працюване не пропало марно — пізніше постав роман “Диво” (1968).

Згадаємо коротко липень 1941 року, коли високий худорлявий хлопець, обдуривши комісію (додав рік до своїх сімнадцяти), став курсантом артучилища. Сам із села Солошине Кобеляцького району на Полтавщині, нині затоплено штучним морем, тільки-но закінчив десятирічку. Оборона Києва, поранення, госпіталь аж у Ташкенті, знов училище, нові бої, контузи... До окопу, в якому лежав молодий лейтенант, підійшли двоє німців. Молодший, побачивши напівпритомного хлопця, зірвав із плеча “шмайсер”, щоб дострелити його, але старший щось крикнув йому, зупинив і показав Павлові рукою — вилазь, іди до інших полонених, які вже в колону збивалися. Із серпня 1942 року по лютий 1945-го — концтабори, робота в англійській зоні окупації. І все — у віці до 21 року!

Філфак Дніпропетровського університету, журналістська й редакторська робота, секретарювання, керівництво Спілкою в 1979—1986 рр. “Кілька років творчої праці забрали самі засідання, наради і парткоми”, — жалівся автор, найбільш продуктивний за всю історію новітньої української літератури. Оповідання, повісті, пригодницькі романи на початку шляху в літературу засвідчили нелінійність і неординарність його творів. Навіть суто виробничий роман “Спека” (1960) був експериментальний, як і сатирично-полемічний “День для прийдешнього” (1964). Інститут архітектури там — справжній паноптикум, а його керівництво (директор — безликий Кукулик, інтриган Кошарний, невіглас Жеребило) ніби спроектоване на наш час, на тих людей високих посад, що “спливали” в часи незалежності. Саме там автор розкрив “дияволизм” ХХ століття: посередність, нездатність і недовченість.

А от роман “Південний комфорт” (1984) розглядався на колегії Генпрокуратури СРСР. Це твір про чесну людину серед “перевертнів у погонах”. Після виходу твору були зібрані десятки списків із сотнями прізвищ працівників прокуратури, які засуджували роман як наклеп на систему правосуддя. Як зауважив юрист Л. Єфімов, що друкував судові нариси в пресі: “Чи смішно, чи страшно було те, що у вигаданих персонажах кожен прокурорський працівник впізнавав себе, дивуючись, звідки Загребельний знає його “підноготну”.

Що ж, у романі були блискуче виписані типові характери в типових обставинах... Тепер можна сказати, що той роман вартував П. Загребельному звання Героя Соціалістичної Праці, до якого його мали представити у зв'язку з 60-літтям. Генпрокурор СРСР злякався відкривати кримінальну справу проти автора, хоч цього вимагала Колегія.

І була ще трагічно-щемна повість “Дума про невмирущого” (1957), яку часто називають автобіографічною.

Взагалі ж писати про П. Загребельного — справа невдячна. Так розповісти про свою “творчу лабораторію”, як він у “Спробі автокоментаря” (1975), не зміг би, певно, жоден письменник. Торік з'явилося друге, доповнене видання статей і виступів “Думки на розхрист”. Ми ще повернемося до нього, згадаємо лише, що П. Загребельний часто говорив, що не читає, що пишуть про нього, і водночас (!) твердив, що нічого вартісного про нього ніхто не сказав. Але то до слова. Щоб написати про нього — потрібна книжка аркушів на сорок — такий він неочікуваний, різний у кожному творі, інформаційна ж наповненість вражаюча. “У мене б голову розірвало, як снаряд, якби я знав хоч десятку частину того, що Загребельний”, — зізнавався його друг Анатолій Дімаров у книзі спогадів “Прожити і розповісти”. Там він показав нам майстра прози як людину з характером, що зовсім не мед, і одночасно з унікальним чуттям усього талановитого, справжнього.

Зображення сучасності в романах П. Загребельного робило нас духовно багатшими, розширювало світогляд. Справді, хто не читав його — сам себе обікрав. Ми нині можемо зрозуміти ЦК Китаю,

У колі юних читачів

який рекомендував партійним керівникам прочитати роман “Розгін”, що вийшов там накладом 700 тис. примірників. У нас були голосні розмови про науково-технічну революцію, автоматизовані системи управління і мало роботи в цьому напрямі, а в них, певно, розмов було менше і побачили вони щось в романі таке, що негайно взяли “на озброєння”.

Не кожен твір П. Загребельного витримав випробування часом, але на час виходу він був справжнім явищем літератури. А деякі історичні романи житимуть ще довго.

Про роман “Диво” П. Загребельного написано, певно, більше

ніж цей твір за обсягом. Вихід роману в другій половині 1968 року збігся з початком “похолодання”. Йшла страшна за своїм цинізмом кампанія проти “Собору” Олеся Гончара, збиралися хмари над “Мальвами” Романа Іваничука, та й на “Диво” ще до його виходу вже лежали доноси в ЦК. Коли професор Г. Логвин просто злякався самої композиції твору з трьома часовими пластами, зробивши єдине суттєве зауваження, що пороги в Софії були не з рожевого шиферу, а з сірого, то в П. Шелеста лежав лист, де інформувалося, що у видавництві “Радян-

ський письменник” лежить націоналістичний роман. З двох рівновіддалених у часі й просторі місць Київської Русі ніби йдуть назустріч один одному два герої “Дива”, щоб зустрітись на Горі — у центрі Києва, де талантом одного і державною волею іншого постане споруда, котра тисячоліттями зачаровуватиме людей. У вічній колізії між владою і мистецтвом тут закінчилося життя художника: митець зробив справу, яка на нього покладалася — і він більше непотрібний.

Подивимось на деякі сторінки роману свіжим оком. Заарештований гестапо професор Отава перебуває на вулиці Володимир-

ській, 33, у тюрмі, яка розташована на території, де до війни був НКВС: через цю тюрму пройшло десятки тисяч “ворогів народу”. І не треба писати дослідження про схожість сталінської і гітлерівської систем, варто лише знати, що після визволення НКВС зайняв своє законне місце на Володимирській, 33. Два кольори однієї чуми ХХ століття, системи-близнюки з їх репресивними апаратами. Внутрішню тюрму розвалили десь на початку 1990-х років і залишилася вона у спогадах і. Дзюби та у віршах В. Стуса, який з вікна камери бачив маківки Софії Київської. Боровся професор Отава, щоб не випилили фрески Софії і не вивезли до Німеччини, водночас картав себе, що винен у загибелі Михайлівського Золотоверхого собору, де перед ви-

нього господаря свого знищить, а теперішнього вознесе.

Задум роману “Первоміст” (1971) виник з однієї згадки в літописі: “Того ж літа 6623 (тобто 1115 року — А.Ш.) устрої мост через Дніпр Володимир”. А що функціонував він 100 років, доводять приклади зі світового мостобудування. Твір суто локальний щодо місця дії, лише “посольство” до Батия випадає з тексту. Це якоюсь мірою роман запитань. Чому “всіляко залежний від великого князя і покірливий” Мостовик не спалив міст перед монголами? Чому тут запихаються їжею, підбирають недоїдки? Чому все оточення Митника “самі без'язики, вперті і тупі”? Ніби не писав П. Загребельний “Диво”, не відповів гідно Л. Новиченкові, коли той намагався захистити “бідолашну Європу”. Хай залишиться загадкою створення паноптикуму в романі “Первоміст”, та парадокс у

SCRIPTA MANENT*

До 85-ліття Павла ЗАГРЕБЕЛЬНОГО

садженням у повітря також випилювали фрески й відправляли в Москву. То яка різниця між руйнівниками давніх святинь — комуністами-сталінцями і нацистами-гітлерівцями? До речі, в тридцять років от таким Гордієм Отавою постав професор Микола Макаренко, який захищав до кінця Михайлівський собор від посіпак Постишева. Не підписав він листа, що собор “не має культурно-історичної цінності”, був заарештований 1934 року, висланий до Казані, де незабаром помер(?). Що ж, хай побутує легенда, що Софію Київську врятував Ромен Роллан, який розповів Сталіну про Ярослава Мудрого і його дочку, французьку королеву Анну...

Російські письменники в своїх творах не знайшли жодного доброго слова для Юрія Долгорукого. А от чомусь в романі П. Загребельного “Смерть у Києві” (1973) ніс світло і волю Юрій Долгорукий із Суздаль в Київ, бо тут темнота була, бруд і обжирання! А як же роман “Диво”, що заперечується і цим твором, і “Первомостом”? Як-що згадаємо собори і церкви, монастирі з книгозбірнями, переписувачів і перекладачів, школи для дітей — це що, деградація за сотню років? Фраза “Київ завжди має лихі наміри”, — то ставлення до зайд, до чужинців. А Юрій, два роки князюючи в Києві, збудувавши замиський палац “Рай”, про саме місто сказав: “Після Софії тут вже немає чого будувати”. Вбивцю московського воєводи Кучки поставив “мером” Києва і поборами так обізлив киян, що вони після його смерті розправились із ненависними суздальцями і вбили його двох синів.

Можна жорстко поставитись до автора, якщо виходити з року виходу твору й політичної ситуації в Україні. Та, здається, що В. Фашенко знайшов ключ до прочитання. Так от, а хто ж захоплюється в романі Долгорукуєм? Розтоптувач князівських чобіт Вацьо і чашник на учтах. А також дочка Ольга, безземельний князь Іван Берладник, безрідний Іванич, дружинники. І Дуліб. Він був лікарем князя Ізяслава, ні ні ж, “приваблений ідеєю єдності руських земель Ю. Долгорукого” (М. Слабошпицький), вірно слугує йому. Це чоловік мислячий і коли такий “підє в услужєніє”, то колиш-

тому, що хоч неприйнятно тобі, але ж воно талановито написано.

Ярослав Мудрий трьох дочок віддав за трьох європейських королів: французького, норвезького, угорського. Син його Всеволод свою дочку Євпраксію з політичних мотивів віддав дванадцятилітнюю заміж у Саксонію, за маркграфа Генріха Штадтського. Про неї роман П. Загребельного “Євпраксія”. І от у нас перед очима “ціла Європа з її темностями, тупістю, дикістю і хаотичністю”. Заручену, її помістили в монастир, де настоятелькою була сестра імператора Генріха IV. Помер її суджений, побачив її володар, закохався... і стала вона Адельгейдою, дружиною володаря Священної Римської імперії. “Станеш імператрицею — ошчасливиш світ. Ошчасливиш себе чи світ?” Не хотілося вірити ні в зло, ні в нещастя, та прийшло прозріння. Таємна секта, оргії, втеча, виступ перед Собором 1095 року у П'яченці. Повернувшись до Києва, помирає самотньою, ніким не зрозуміла, не прийнята. І маленька згадка в літописі: “У літо 6617 (1109 р. — А.Ш.) представилась Євпраксія, дочка Всеволода, місяця липня, 9 дня, і тіло її покладене в Печерському монастирі, біля південної брами”. Як зауважив автор, “Євпраксія” — роман про долю людини. А що доля людська, надто в трагічних її вимірах, найвиразніше простежується на прикладі жінки, то й написано цей роман про жінку, про трагедію розлуки з рідною землею, про трагедію втрати любові.

Ці слова, але з іншим закінченням “...про трагедію закоханості у свого ворога” можна віднести до наступного історичного роману “Роксолана”. Страшно було читати в некрологах про П. Загребельного, що він був розчарований телефільмом, який знали за його романом. Ці журналісти з вищою освітою без середньої не знали, що те телемісто — за повістю О. Назарука “Роксолана” (1930), що в далекій Австралії М. Лазорський написав повість “Степова квітка” про Роксолану, на материковій Україні С. Плачинда і Ю. Колісниченко про неї вперше написали в нещадно каменований книжці “Неопалима купина”. А перший твір з'явився у Франції, за два роки до смерті султани. Але чого тільки не понапису-

вали — від ультрапатріотичних творів до романів жахів.

А. Кримський в “Історії Туреччини”, спираючись на історичні факти, трактував її роль в історії. Але не знайдемо відповіді у видатного сходознавця на питання: “Як, якою силою, якими чарами тримала Роксолана султана, цього наймогутнішого володаря світу, який навіть спробу державного перевороту їй протистав?” Знайдемо відповідь у словах роману: “Вона розбудовувала свій розум, як міст, по якому можна перейти найширшу річку”. Ми читаємо її листи до султана, її вірші трьома мовами (турецькою, арабською і перською), бачимо здивоване обличчя венеціанського посла, коли вона заговорила з ним італійською мовою. Згадаємо влучні слова історика Олени Компан, що вона змогла зайти на таку висоту лише завдяки винятковій силі характеру, мудрості, знанням, набутим наполегливою працею, літературному й музичному обдаруванню і, чи не в останню чергу — жіночій принадності.

Про роман П. Загребельного написано багато, ми не будемо звертатися до аналізу сюжету, образної системи. Автор дійсно “повернув Роксолану психологію” з міфів і легенд. Сама ж вона вросла у східний світ. Водночас у романі в мусульманський колорит оточення співом далекого птаха врывається українська пісня, — і бачимо, що коріння, яке в’яже цю дивну бранку-повелительку зі своєю землею, міцне і нерозривне. Взагалі ж роман ніби зітканий з поетичних мелодій Сходу, цитат з Корану, султанських фірманів та уривків з творів хроністів різних часів. І ніби контрапункт твору — пісня: “Ой глибокий колодязю, боюся, щоб не впала. Полюбила невірного — тепер я пропала...” От за такі романи Л. Тарнашинська і назвала П. Загребельного першим феміністом в українській літературі ХХ століття. І до всього написаного “про Роксолану” обов’язково додамо і вивичимо над усім статтю Н. Зборовської “Імперія чоловіка і жінки в романі “Роксолана” П. Загребельного” (“Кур’єр Кривбасу”, 2005, № 5).

Ще зі студентських літ, знаючи про іншу українку, яка також стала султаншею Турхан-ханум (Турхан — вельможна), очікував, що згадає про неї і П. Загребельний. Ну, не міг він не написати про цю унікальну жінку, яка стала матір’ю єдиного султана, котрий привів в Україну своє військо і в’їздив до Кам’яниці на коні по розкладених на дорозі християнських іконах. Але яка вона була як жінка! З усього світу було зібрано не просто жінок, а цвіт жіночий, і наша землячка і тут усіх перевершила! Який то був гарем, які пристрасті там вирували... Але такі згадав про неї П. Загребельний в романі “Юлія, або Запрошення до самовбивства” (2002).

Про роман “Я, Богдан” П. Загребельного, на відміну від “Роксолани”, яка була тепло прийнята критикою, писали різне, аж до різко негативного. М. Жулинський зауважив, що автор “настілки злагожено витворює дует Загребельного-Хмельницького, що мимоволі складається враження звучання одного голосу” (“Літературна Україна”, 1983, 7 липня). Але це має також і свої слабину, адже слово гетьмана щодо будь-якої події ніби остаточне, його характеристики — ніби присудок долі. Та й сам він був жорстокий — сам за війну зарубав кількох полковників і сотників. Скільки дісталось Івану Виговському і які жорстокі слова сказані про нащадків... Спочатку, з перших років незалежності України, здавалося, що цей роман стане в центрі не лише літературних, але й історичних дискусій. Ні, історики

понаписували десятки томів про державотворчу діяльність Хмельницького, але навіть не проаналізували, коли він перестав підписувати універсали “Гетьман Богдан Хмельницький його Королівської милості”, коли писав просто як український гетьман і коли вперше підписався “Гетьман Богдан Хмельницький його Царської милості”. “Свобода — це право сміливо ставити запитання”, — читаємо ми в “Богдані...”. І питання: невже після поразки під Берестечком Україні був лише один шлях — до Переяславської ради? Після погромної статті Б. Олійника в “Советской культуре” (1986, 21 жовтня) через два місяці надрукували лист “ветеранів партії” з Києва, які кляли автора, що лише згадав про ту раду, “найвидатнішу подію за всю українську історію”. Але є ж в романі: “Було в церкві всенародне множество мужської і жіночої статі, а від багатої радості плакали. Чисті і чесні були ті сльози”. А як треба було написати? Як Н. Рибак, котрий раду показав, як бразильський карнавал, коли ходили вулицями обійнявшись п’яні козаки й стрільці та щось намагалися співати? Чи як у Г. Хоткевича в “Богдані Хмельницькому”, коли розбрелися стрільці між мовчазними козаками і на запит гетьмана прокричали: “Волімо!”, а на плече Богдана лягла рука Бутурліна і почув він: “Вот теперь ты, Богдаска, и царский холоп!”. Гетьман заридав, обхопивши руками голову... Та і як написати, коли про цю раду — лише звіт Бутурліна царю, за який той озолотив боярина! Але ж були в романі П. Загребельного два розділи про раду, викинула їх цензура, надруковані лише в “Тисячолітньому Миколаї” (1994). Не забуваймо, що “Я, Богдан” вийшов 1983 року, коли при владі був Юрій Андропов. А щодо сюжетної лінії Мотрона — Богдан, стосовно образу цієї польської Юдіфи, чия загибель зламала долю України, то на це в романі є фраза: “Жінки — це найбільша ре-

народу і не знаємо, яких же богів привеземо цього разу, яких пресвітерів, які ікони, які молитви”. Написано це 1991 року (роман ішов до читачів три роки), а 2003-го в лекції, прочитаній в Національному університеті “Києво-Могилянська академія”, Загребельний гостро-публіцистично говорив про шлях України серед світових держав, про наше горе — механічне перенесення форм чужого життя на нашу територію, про якусь ідіотську потребу “зливатися” — чи то з Європою, чи то з Росією.

2003 рік. Професор В’ячеслав Брюховецький виголошує вступне слово перед лекцією П. Загребельного

А в тому романі, який вийшов у нас в часи безкнижжя і безгрошів’я, ми зустрічаємось із феноменом людини, яка живе тисячу років, з феноменом автора, що полемізує зі своїми попередніми творами, доповнює деякі з них. Чи було вже таким щастям прийняття християнства Київською Руссю? (розділ роману “Смерд”). “У Києві додалось жорстокості з новим Богом, а в людях народилися лицемірність і двоєдушність”, — звідти. “Кожен мав дві маски — святкову і буденну, — одну надягав у себе вдома, іншу виносив на вулицю, до церкви, до князя. Так народжувалася розполо-

(1976), де зображене дитинство Петра Карналя. Тридцять років, “буксири”, розкуркулення, голод — саме тоді все було. А розділ роману “Полювання на хлястики” — про “людоловів” повоевничі пори в Європі. Злиденність села, голод 1947 року, студентське життя, підлість кар’єристів і затурканість молоді — все проходить як історія багатостраждального нашого народу. І знову смерди — вже номенклатурно-партійні смерди від науки. До речі, в інтерв’ю 1997 року (“Думки нарозхрист”, К., 2008) автор зізнався, що намагався означити три головні психологічні (історичні також) типи українців. Це смерди, козаки і гайдамаки, які пройшли через усю історію і не змінилися. Були всякі часи: переважали смерди, панували козаки, мстилися гайдамаки. Сьогодні торжествує смерд, хто б це не був: директор, банкір, міністр, нардеп — однаково він зостається смердом. А чого чекати від смерда? Порятунком прийде тоді, коли стрепенеться душа народу. Бо не вмерла ж вона. Не могла вмерти, впевнений письменник.

Як вбивали душу народу, його культуру і хто були ті вбивці — повість з промовистою назвою “Гола душа” (1992). “Історія нас вчить? То й нехай... Історія нас топче? Топтала, та й не розтоптала. Не все так погано в нашому домі. Справді, не все так погано, а дуже погано”, — це з роману “Брухт” (2002). Ще перед виходом роману він наголосив, що твір — про “брухт”, на який перетворилась Україна. Головна героїня там — бізнес-леді з “нових українців”. Жовчний політичний памфлет “Стовпотворіння” (2004) — оповідь про те, як після розпаду Великої Крабовидної імперії створилась одна Центральна Європейська Держава. Підзаголовок твору “Дерев’яна книжечка про кумедну державу” говорить сам за себе. А в тій країні “присидент”, “юродні депитати”, “енциклопудії українознавства”, “нечиста сила” (адмініресурс), “какадемія з какадеміками”, “пилософи”. Замість футболу — “стовпбол”. І діється це в Стовполандії зі столицею Стовпослав. Міністри там Стовполазенко, Держивтовп, Стовпокамінь, Стовповок... За всім слідує “жопозиція”,

вказує на недоліки. Остовпили державу, вкрали все, що ще залишалося, досягли стовбильності — і живуть за принципами: “Маємо те, що обнімаємо”, “Як не вкрадеш, то й стовпа не поставиш”. В цьому творі П. Загребельний, за Шатобріаном, “відплатив за приниження народу” отій новій “домократії”.

Своєрідним заповітом можна назвати книжку роздумів і виступів “Думки нарозхрист”. Які там болючі матеріали! І про історію теж. Недарма Олжас Сулейменов назвав Загребельного людиною, котра вмiла говорити з Історією, була її літературним секретарем, і про національну ідею, і якийсь аж до терпкості людяний нарис про С. Параджанова... Надруковано і матеріал “Великий, славний. Чи не дуже?” — погляд автора на роман “Я, Богдан” уже через роки після виходу твору. Там зізнання, що гетьман для автора — і велика неповторна особистість, але водночас і якась невідома сила, досі не розгадана ніким. І гіркі слова: “Що більше пишеш, то менше тебе розуміють”. Тут він помилився.

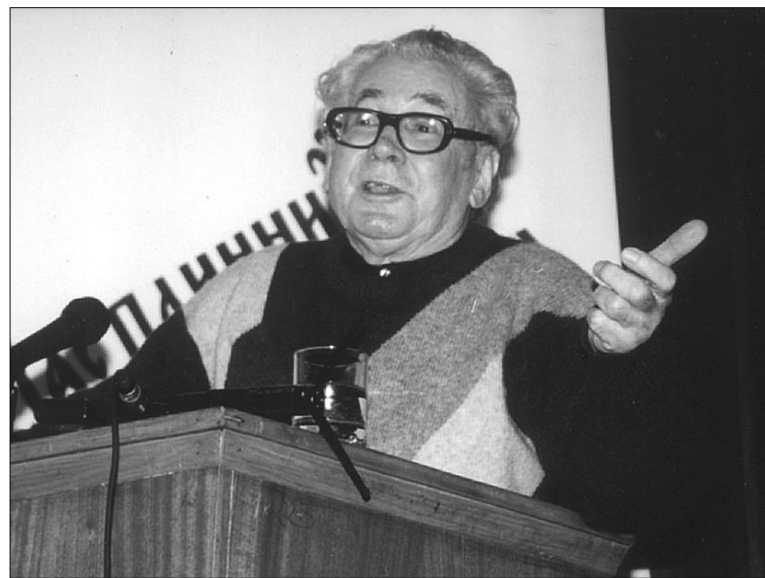
...Коли проводжали з Андрієм Курковим Павла Архиповича після з’їзду письменників від Будинку художників до вулиці Ярославів вал, де стояла його автомашина, він обмовився, що Гарсія Маркес заповіт написав, а сам над романом сидить. І в нього ще стільки задумів, що за одне життя втілити не встигне.

Знаємо про роман “Зограф” (“Іконник”), була згадка в пресі 2005 року, що закінчував його. Іконописне мистецтво прийшло до нас із Візантії, з храмів пішло до людських осель. Але є лише три ікони Київського письма, решта десь зникли. Чи не був у нас, уже після Ярослава Мудрого, князь-іконоборець, як візантійський імператор Лев Ісавр, який знищував не лише мистецькі творіння, але і їхніх творців? У Чорнобилі мародери збирали давні ікони, їх у них вилучили, склали в хаті, а та згоріла. Залишилась одна, але стала зовсім білою, вогонь її не взяв. Про це — роман “Біла Богородиця”, де, за словами автора, головна проблема — душа і тіло. І це все про той же роман, чи “Іконник” — попередня назва, а вже остаточна — “Біла Богородиця”? А ще, за словами О. Красовицького, директора видавництва “Фоліо”, який видав 18 книжок П. Загребельного, задумав письменник історичний роман “Імперський заручник”. В основі — доля сина дочки Ярослава Мудрого, яку той віддав за угорського короля.

2001 року К. Родик зауважив, що нині проза Загребельного — як гігантський слабючий магніт, але потім нагадав, що і Сонце наше охолоджується. Але, можливо, це не магніт слабшає, а ми в масі своїй стаємо легшими, порожнистими? І таке можливе...

Одне з інтерв’ю 1995 року закінчувалося словами: “Стоїмо над безоднею. Треба вистояти”. П. Загребельний застерігав, що треба зберегти ядро творців, тверде, упевнене в собі, послідовне в діях. Воно повинно надихати і захоплювати своїм прикладом. Ці люди повинні бути сіллю нації, сіллю землі. Бо як не буде цього, то станеться те, про що попереджав Христос у Нагірній проповіді: “Ви — сіль землі. Якщо сіль втратить силу, то чим зробити її солоною?” Ці слова — про Павла Загребельного. І чомусь хочеться тут навести слова з некролога Великого Європейця, Президента Франції Ф. Міттерана: “Він любив Слово, граматику і повітря бібліотек”. Це і про Павла Загребельного теж.

* Написане лишається (лат.).

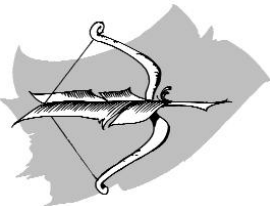
Павло Архипович був неперевершеним оповідачем

альність життя”. І зрозуміти оте кохання гетьмана може лише людина, яка розуміє, що таке останнє кохання на схилі віку такого чоловіка, яким був Хмель.

П. Загребельний якось зауважив, що в кожному романі в нього є ключовий розділ, який йому найдорожчий. У “Диві” це гонка колиць у Візантії, в “Роксолані” — глава “Брама”, а от у “Тисячолітньому Миколаї” — останній невеликий абзац. “Тепер брат мій лежить непохований, і люди тупо вибурмочують над ним нестямні слова, а ми знов, як тисячу років тому, пливемо кудись по темному морю за чужими богами для свого зневіреного

виненість душ”. Розділ “Козак” — те, що не ввійшло в “Я, Богдан”, і страшні сторінки про викачування інтелекту з України після “возз’єднання”, спалення негодних книжок. І яка все-таки послідовна Росія! Читаєш: “Московські дяки вгризалися в кожне слово тих книг з єдиним наміром: чи нема в них “укоризнених” його царській величності статей або слів, щоб одразу ж зробити вимову тому уряду, в землі якого книга напечатана” і згадуєш останні рішення Медведєва і Путіна про боротьбу з “викривленнями” історії... Рядки з роману: “Москва засвоїла у Візантії двоєдушність і віроломство, коли навіть князі вби-

Виступає Ганна Скрипник

Закінчення.
Початок на стор. 1.

Заява президента Росії Медведєва стала можливою лише внаслідок внутрішнього політичного протистояння в Україні, в іншому разі наші сусіди не дозволили б собі так безцеремонно звертатися до нас. Напередодні виборів антиукраїнські сили стимулюватимуть подальше розшарування і розкол в Україні. Щоб цього не допустити, маємо подумати, що можемо протиставити олігархічним кланам, як коригувати їхню поведінку, щоб не втратити державу.

Академік Микола Жулинський повідомив, що за ініціативи віце-президента НАН України Валерія Геєця розроблено пропозиції щодо перспективних напрямів комплексних досліджень модернізації українського суспільства. Є постанова Президії НАНУ, підтримана й опрацьована всіма інститутами гуманітарних наук, про комплексне розв'язання проблем. Але науковців влада не чує. Ще 1996 року провели засідання Конгресу української інтелігенції, звернулися до тодішнього президента Кучми з комплексом пропозицій щодо державницької національно спрямованої політики. На ці пропозиції не зреагували. Донині не прийнято концепції гуманітарного розвитку. Нам потрібно консолідуватися, щоб нас почули.

Іван Драч пригадав, що напередодні проголошення Незалежності патріоти збиралися у Будинку НСПУ, зараз цього немає. Навіть Національна спілка художників нині активніша за НСПУ. “Я призначений головою

організації з відзначення 20-ліття Руху. Зібрати людей дуже важко — поховалися по своїх схронах. На що ми здобулися? Ми здобулися на пошану до мамони, забувши про ідеали! Ми, інтелігенти, в цьому винні. Повинні відновити той Рух, який був 20 років тому, щоб впливати на олігархів, депутатів”.

Народний депутат Ярослав Кендзьор зазначив, що 18-ту річницю Незалежності відзначаємо з величезною тривогою: бути чи не бути Українській державі? Нещодавні події, заява-послання Вікторові Ющенку російського президента Медведєва — це, по суті, оголошення війни Україні. Зважаючи на те, що в Російській Державній Думі ухвалили закон, що російська влада матиме право захищати співвітчизників за межами Російської держави, повторення грузинського варіанту — вже не порожня фраза чи залякування аудиторії.

“І я, і присутні тут Павло Мовчан, Іван Драч, Степан Хмара, Микола Жулинський брали в становленні незалежності України найактивнішу участь, тому проаналізувати події нескладно, — сказав пан Ярослав. — Так сталося, що новітню Українську державу очолила людина, яка вогнем і мечем боролася проти незалежності — ідеологічний секретар ЦК Компартії Леонід Кравчук. Україна зробила тоді два епохальні кроки: затвердила Акт Незалежності й обрала главу держави в особі президента. Першу проблему було вирішено геніально — 92 % за незалежність, а другим кроком девальвовано перший. Секретар ЦК Компартії залишив структуру, систему й номенклатуру колишньої влади. Продовження пострадянської України фіксуємо

УРОКИ УКРАЇНСЬКОГО ДЕРЖАВОТВОРЕННЯ: ЗДОБУТКИ І ПРОРАХУНКИ

й сьогодні. Україна мала вибір — Кравчук або Чорновіл.

Інтелігенція тоді зіграла колосальну роль. Майже всі патріоти були відсторонені від влади. Сьогодні Рухові дорікає значна частина людей, які були його прихильниками. Я покладаю вину й на українську інтелігенцію, яка не набралася терпіння і не входила далі в систему влади, покидала громадські й політичні організації. Економічні негаразди породили в людей зневіру в тих, кого ще вчора обожнювали.

Сьогодні Україна, на жаль, не має потужної неспекулятивної політичної сили правозахисного спрямування. Порятунком — у консолідації свідомого українства”.

Академік Костянтин Ситник запропонував написати звернення до всіх академій, ВНЗ із закликом до консолідації українства; економіст, політик Володимир Черняк — зупинити “відкат” в національних здобутках; директор Інституту демографії та соціальних досліджень Алла Лібанова та письменник Сергій Борщевський висловили занепокоєння стрімким зменшенням кількості населен-

ня України, бо це загрожуватиме національній безпеці; міністр охорони здоров'я Микола Поліщук — проблемами охорони здоров'я; академік Ярослав Яцків — тим, що Україна втрачає імідж високотехнологічної держави; дипломат Юрій Щербак — що в той час, коли нам фактично оголосили дипломатичну війну, дипломатичні пости у багатьох європейських державах посідають некомпетентні люди; письменниця Оксана Пахльовська проаналізувала сучасне становище України в європейському контексті; письменник Юрій Мушкетик запропонував створити застави соборності; член УНП Олександр Тодійчук — створити при “круглому столі” кілька секцій, зокрема ту, яка вивчатиме механізм реалізації висловлених ідей; радник міністра культури і туризму Кирило Стеценко — створити інституцію, що займатиметься питанням “Сенс існування України в XXI сторіччі”; підприємець з Київщини Михайло Костинський — організувати всіх, хто може зробити внесок у відродження українського села.

У кожному виступі звучав заклик до єднання всіх патріотичних сил, особливо на тлі

Юрій Мушкетик, Кирило Стеценко, Сергій Борщевський

МИ ОБИРАЄМО УКРАЇНУ

Павло МОВЧАН

Є підстави якомога швидше зібрати Міжнародну конференцію з безпеки, про яку сказала Оксана Пахльовська. Адже Росія дозволяє собі стільки, скільки їй дозволяють

по відношенню не лише до України, а загалом на пострадянському просторі. Перегляд зовнішньої політики США щодо Росії саме й спричинився до торішньої події. Не слід забувати про той страшний для всього пострадянського простору крок, який зробила Європа, коли в Бухаресті на саміті відмовила в ПДЧ Україні й Грузії.

Я схильний думати, що існує серйозніша глобальна розробка, скерована на те, щоб втягнути Росію в оцю війну, яка почалася не сьогодні. Минулий рік я майже щовечора дивився інформаційну російську програму “Вести”. Україна неодмінно була присутня в кожному фрагменті винятково в негативному забарвленні. Таким чином сформовано ті відсотки, які нині оголосив “5 канал” як статистичні дані ставлення росіян до України. Це свідчить про те, що в Російській Федерації свідомо зменшили кількість прихильників нашої держави до мінімуму. Це ознака того, що чітко сформували образ ворога.

Через це виникає питання не тільки зовнішньої безпеки, а й вироблення нашої стратегії на виборчу кампанію. Ми будемо змушені обирати між поганим і ще гіршим. Таке вже було за часів Кучми й Симоненка. Обирали Кучму як рятівника від можливого реваншу комуніста Симоненка.

І сьогодні нас знову вводять у ситуацію, коли будемо обирати поганого і ще гіршого. Хіба ми будемо грати в цю гру, яку нам роз-

писала Росія?! Що робити? Слід звернутися з цілим блоком пропозицій до того, кого змушені підтримувати, незважаючи на силу обставин і масштаби втрат періоду Віктора Ющенка. Ми повинні визначитися. Наш найближчий вибір — січневий і вже нині необхідно активізувати нашу роботу.

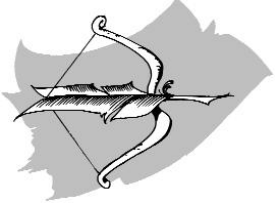
Ми зібралися не тільки тому, що пролунав тривожний дзвінок з Москви. Треба визначитися, що робитимемо, якщо в січні перемаже один або другий представник антиукраїнських сил? Не можна марнувати

часу, який є визначальним для української перспективи, зважаючи на індивідуальне ставлення Європи до нас.

У питанні безпеки вимагатимемо від Верховної Ради закласти в бюджет наступного року кошти на ті види озброєння, які необхідні сьогодні.

Ми обираємо найпосутніше — Україну. Треба залучити й підтримувати український бізнес, а не розширювати бізнесове коло в Росії. Ми зацікавлені у європейському виборі. Це наш порятунок.

Оксана ПАХЛІОВСЬКА,
професор Римського університету
“Ла Сап’єнца”, доктор філологічних наук

Ми ведемо розмову, ніби перебуваємо в замкненій культурі, за межею цієї культури існує тільки російський горизонт. Прийняти цю позицію неможливо. Росія справді оголосила Україні війну. Але не як Україні, а як останньому плацдарму демократичного курсу на пострадянській території.

Росія втратила Балкани, де завжди історично мала плацдарм: втратила Болгарію, втрачає Сербію. Через те перебуває у страшому стані. Вона відчуває фантомні болі всіх втрачених просторів.

Пішовши війною на Кавказ, на Грузію,

НАШ ВИБІР — ЄВРОІНТЕГРАЦІЯ

тиснучи на Білорусь, йдучи поки що “холодною” війною на Україну, Росія руйнує саму ідею православ’я. До цього цивілізаційного виклику нам треба було готуватися навіть не з самого початку незалежності, а з початку перебудови.

Коли ми говоримо про ідентичність нації, забуваємо, що навіть наша інтелігенція не має чітко оформленої європейської ідентичності. Погляньмо на Польщу — вона стала на європейський шлях розвитку від самого початку, вже століття йде до цього. Польська інтелігенція пішла в політичні структури. Протестна еліта комуністичних часів тримала пульс на всіх трансформаціях країни.

У нас інтелігенція розділена, розмиті параметри європейської ідентичності. Певні організації в українському політичному полі вступають у такий рух як російський неоєвразизм, цілком антиукраїнський, навіть неофашистський, пов’язаний з усіма неофашистськими організаціями Заходу. Ці самі організації висловлюють псевдопатріотичні гасла. Ця розмитість української інтелігенції насамперед відповідальна за ситуацію. Як була корумпована і прихильною до співпраці з радянським режимом, так і зараз прихильна до співпраці з олігархічним пострадянським режимом, який є нічим іншим, як продовженням цих структур.

Колишній радник Путіна Іларіонов, який зараз працює в Америці, говорить про третій розпад Росії. Ця держава зліплена з різних цивілізаційних фрагментів, які не комунікують між собою, розривають її зсередини. Вона не може бути цілісною інакше, як тільки шляхом деспотичної узурпації влади.

Ми дуже неуважні до проблеми європейської Росії, яку сьогодні представляє лише європейська російська інтелігенція, що перебуває в трагічних умовах.

У Росії відбуваються мало не щодня вбивства, зокрема правозахисників. Ми дивимося на ці процеси відсторонено, іноді думаємо, що достатньо, щоб організація мала антипутінський, антикремлівський код, і вона вже на нашому боці. Це не так. Приклад тому лімоновці, націонал-більшовики тощо. В Росії є організація “Северное братство”, вона расистська, хоч і антипутінська. У неї неєвропейська ідеологія. Але одну расистську ідеологію Кремль підтримує, а іншу — ні.

Коли патріарх Кирило приїжджав до України, весь політичний істеблішмент бігав до нього, не замислюючись, навіщо патріарх Кирило нагороджує таку, наприклад, організацію, як “Православніє граждане”, яка проводить антиукраїнську політику та жодного відношення до православ’я не має.

Європа також нині перебуває в непростій ситуації — самостворенні. Європейська спільнота дуже складна, значно складніша за Америку. Америка — проект, який відбувся і буде лише розвиватися, розширюватися. А Європа весь час трансформується зі вступом до неї нових країн. Там є й проросійські країни, є й інші.

Дуже важливий український дипломатичний простір. За часи незалежності Україна призначала послами відповідальних, компетентних людей у країни, які вважала важливими для свого розвитку. А до Європи нерідко потрапляли не фахівці, які не знають ні української, ні мов тих країн. Хіба це посол, який ше-

поче на вухо: “Вибачте, я буду виступати про Голодомор, я так думаю, як Ви, але зараз виступлю інакше, бо тут є наші російські колеги”. Європейський дипломатичний простір у нас — це філіал російського. Через те маємо й результат. Ми не зробимо жодного прориву, якщо не наповнимо дипломатичний простір людьми, які щонайменше ставляться до України, як до цілком визначеної реальності.

Для розвитку європейської України працюємо недостатньо. Позитивним прикладом є газета “День”. Кожен примірник — це міні-антологія європейського вибору. Подібну політику почав проводити “Український тиждень”. Але телевізійні канали втрачені.

Нині маємо справу зі страшним наслідком плебеїзації країни за радянських часів. Тут слушно говорилося, що потрібно підняти культурний рівень населення. Наступний “круглий стіл” пропонує скликати з представниками газет і журналів, які працюють у цьому напрямі.

Що стосується стратегічного плану розвитку держави — це план інтеграції України в Європу. Якщо ми виконаємо по пунктах всі інтеграційні вимоги до нас — Україна буде українською, тобто демократичною, де умови для розвитку матимуть і всі інші національності.

Вважаю, що необхідно терміново скликати Міжнародну конференцію для проголошення курсу України і на неї покликати таких представників політичного й інтелектуального істеблішменту західних країн, як Бжезінський, Вацлав Гавел, тобто людей, які в усі періоди підтримували Україну як європейську державу.

Учасники “круглого столу” “Уроки українського державотворення: здобутки і прорахунки” — вчені, політики, дипломати, письменники, журналісти

НЕ ВСІ РОСІЯНИ — МОСКАЛІ

Петро ХОМ’ЯКОВ,
доктор наук, автор підручників з теорії управління, один з найактивніших ідеологів російської опозиції

Хочу поділитися ексклюзивними знаннями, які, можливо, будуть корисні для вас. Усі промовці говорили про важливість моральних, ідейних, духовних настанов для розв’язання суспільних проблем Української держави. Не маю права надавати якихось рекомендацій, але можу зазначити очевидне для сторонньої людини. У вас є одна безсумнівна цінність. Це те, про що не можу говорити без хвилювання, — свобода. Можливо, ви не усвідомлюєте, як це чудово. Я бував у багатьох колективах в Росії, де жінки говорили, як вони заздять киянкам. У виразах їхніх облич є щось невловиме, що свідчить: вони представниці вільного народу, які йдуть вільним містом.

Шукаючи ідейні переваги української соціальної моделі, обов’язково торкнувся б цієї теми. Як сказав один американський президент, хто проміняє свободу на безпеку й добробут, не матиме ні безпеки, ні добробуту, ні свободи.

По-друге, як аналітик, який працював в Інституті системного аналізу, в “РИА новости”, ИТАР-ТАСС, маю ексклюзивні джерела інформації, багато друзів за кордоном. Я — голова Міжнародного руху “Росіяни за УПА” (заснованого в жовтні минулого року), девізом якого є “Не всі росіяни — москалі, не всі росіяни — холуї Кремля”. Цілком авторитетно заявляю і як політик-аналітик, і як науковець: джерелом багатьох бід України є те, що тут активно працює агентура впливу Кремля. Маю конкретні факти, але це й так очевидно.

Виступ Медведєва — чергова провокація і черговий сигнал не стільки українським патріотам, скільки агентурі впливу Кремля в Україні.

По-третє. Чому Росія нині така агресивна до своїх сусідів: Грузії, України? Російський режим дуже хиткий, він на грані краху, і за традицією провокує зовнішню агресію, щоб на цій основі консолідувати російське суспільство. Це цілком тривіальний хід. Але це очевидно для тих, хто бачить зсередини хиткість російської моделі.

Багато хто в Україні вважає, що життя в Росії краще. Ніби росіяни продали свободу

Виступає Петро Хом’яков

за шматок хліба. Більшість із відвідувачів з інших країн знає життя Москви, Петербурга або поверхово кількох регіонів. Насправді в глибинці (Кіржачах, Іванові тощо) середня зарплата приблизно 700 гривень в еквіваленті, а ціни вищі у півтора рази. І це процві-

тання? Ось про це треба говорити, викриваючи діяльність “засланих козачків” Кремля.

Матеріали підготувала
Надія КИР’ЯН
Фото **Євгена БУКЕТА**

Людмила ДЕХТЯРЬОВА

На порозі новий навчальний рік. Дорослі приготували приємний сюрприз маленьким книголюбам, які вдосконалюють англійську разом з українською — двомовне сувенірне видання українських народних казок. Якісна поліграфія, фаховий переклад, а ще — самобутність художника-оформлювача. Це не просто малюнки до тексту, а казковий живопис.

“Продукт” не скороспілий. Визрівав у надрах проекту “Українська казка” поступово, на шпальтах елітного англійськомовного журналу “Welcome to Ukraine”. Одна казка у випуску і так впродовж чотирьох років. Вже з першої подачі (“Івасик-Телесик”) нова рубрика стала родзинкою серед традиційних колонок редакторів і журналістів часопису. На тлі теплого колориту малюнків виразні очі людей і тварин кличуть у мудру казку. Стилістична достовірність, жодних комп’ютерних викрутасів, справжня ручна робота.

Ілюстратора знайшли не випадково. Якось у рубриці про цікавих митців України з’явилася стаття про художника-монументаліста Олександра Мельника. Матеріал зовсім не дотичний до ілюстрування дитячих казок. Але вся праця колишнього студійця творчої майстерні Тетяни Яблонської — це постійний вишкіл у знанні дохристиянської і ранньохристиянської доби, билинного часу нашої історії. Результати можна побачити, здійснивши невеличкий тур Золотим Колом стольного билинного града — Києва.

Вже у просторому вестибюлі головного оновленого вокзалу бачимо п’ять мозаїчних панно О. Мельника: “Софія Київська”, “Видубецький монастир”, “Маріїнський палац”, “Покровський монастир”, “Брама Заборовського”.

Неподалік Європейської площі — шпилі й башти казкового палацу для малечі. Новий ляльковий театр — справжнє досягнення українських архітекторів, будівель-

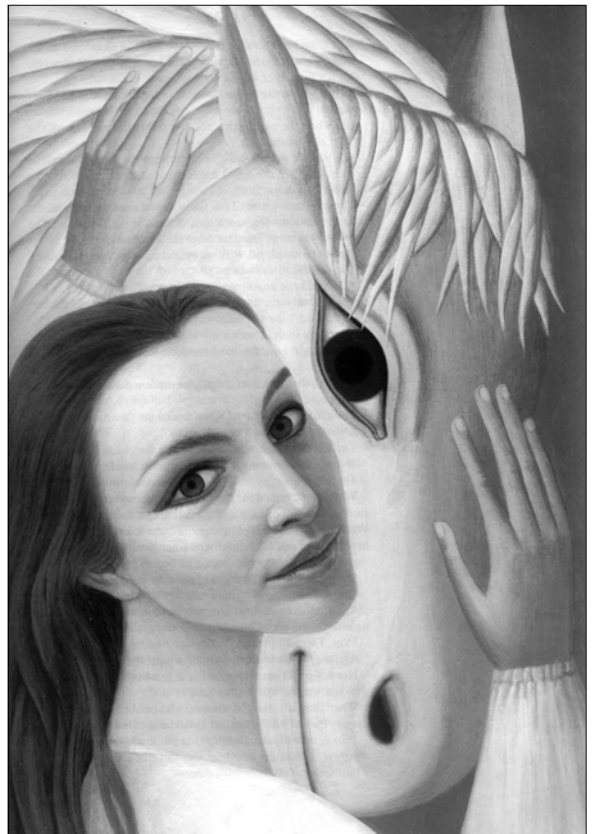
ників, дизайнерів. На другому поверсі увагу привертає панно “Жар-Птиця і Сірий Вовк” — живописне панно О. Мельника.

Прогуляємось звідси вниз на Поділ, до нововідбудованої церкви Успіння Богородиці. Для сучасних подолян — “наша Пирогоща”, для давніх скотарів, кушнірів, гончарів (для билинного Кирила Кожум’яки) тут стояло святилище бога Велеса. В XII ст. на цьому місці звели одну з найдавніших київських церков. Отже, місце намолене. В іконостасі Пирогощі — знайомий вже теплий колорит пензля О. Мельника: постать архангела Михаїла. Ікона на дереві з левкасом, яєчна темпера, ретельно збережена рецептура давньоруського іконопису.

Ритуальний хід вгору Андріївським узвозом, і зупинка біля будівлі Національного історичного музею України. Тут два цікаві вітражі — “Час Ярослава” і “Час Нестора Лі-

же однакові ось у чому. Людина і тварина (або рослина чи водна, або небесна стихія) вільно спілкуються, добре розуміють одне одного, наче до одної школи ходили. Школа справді була: суворий обряд ініціації, який проходили хлопчики будь-якого роду. Це було випробування на кмітливість і витривалість, силу й мужність. Безжально, навіть до смерті. Так рід позбувався слабких.

Майбутній мисливець вчився, як “влізти в душу звіра”, щоб перемогти на полюванні. Крім того, визначався покровитель роду, помічник на полюванні — орел, вовк, ведмідь — тотем. Хатинка на курячих ніжках, казковий узагальнювальний образ таємничих місць ініціації. Її вхід повернутий

КАЗКОВА ПОДОРОЖ ІЗ ОЛЕКСАНДРОМ МЕЛЬНИКОМ

тописця”. Дорогою до Михайлівської площі додаємо ще три вітражі в інтер’єрі Національного музею літератури: “Дума”, “Казка”, “Пісня”. Коло нашого туру завершуємо іконописом у Михайлівському Золотоверхому соборі. Центральний неф — ікона “Вхід Господній до Єрусалима”; на хорах ще дві роботи — “Зшествя Господа в ад”, “Свята Євдокія і свята Анастасія”.

Лірична струна творчості художника до роботи з вітражами, історичними сюжетами, знаходила місце на живописних полотнах з квітами. Типово українське різнобарв’я — айстри, півонії, настурції. Його квіти дуже промовисті й висловлюють найширшу гаму почуттів — від нестримної радості до глибокого смутку. Ефектні іриси надзвичайно гордовиті. “Квіти від Мельника” знають далеко за межами України. Пан Олександр відпочиває, малюючи квіти. На жаль, не так часто, як хотіли б шанувальники.

Говоримо з ним про роботу над казками. Прочитання казки дорослою людиною не повинно бути поверховим. Кажучи мовою літератора-фахівця, казка — феномен прадавньої колективної творчості, мова її наскрізь символічна. Звідки ж символи?

Казці передувало міфотворення, а його коріння — у темних часах. Тоді імпульсивна печерна істота ставала свідомою людиною. На всіх континентах найдавніші казки май-

же до страшних небезпечних нетрів — там погубили. Тому і прохає герой казки: “Стань до лісу задом, до мене передом”. У непростій хатинці мусиш пережити саму смерть, Бабу Ягу — костяну ногу (образ кістяка). Ще й спромогтися втекти, а для цього маєш знати магічні слова, зрозумілі рятівникам: “Гуси-гуси, гусенята, візьміть мене на крильця!” Або “Стань переді мною, мов кін перед травою”...

Слов’янська казка, українська особливо, вчить любити брата меншого. Вона “екологічно чиста”: не спалює живе пір’ячко кривенької качечки (або шкурку жабки); допоможи яблуні, переобтяженій плодами. Головна заборона — не плій у колодязі! Пліємо, і маємо зараз забрудненою, непитною всю українську воду, навіть підземну. Нашим дітям слід спочатку отримати реальну ініціацію народною казкою, а вже потім, якщо така мода, гратись у Гаррі Поттера з його урбаністичним чаклунством.

Згадуємо з Олександром Івановичем, як він виборював право української казки прикрасити інтер’єр лялькового театру. Матеріал, який друкувало тоді “Слово Просвіти”, нагадає репортаж про бойові дії. Альтернативною загрозою виступала “Муха-цокотуха” в павучих тенетах або щось схоже — уявляєте дитину перед таким панно? Перемогла наша “Жар-Птиця і Сірий Вовк”, чиї рядки рясно пересипані перлинами прадавньої символіки (казка увійшла до презентованої книжки). Слу-

хаю, як художник її розуміє: “Жар-Птиця — старовинний символ щастя. Герой іде його шукати зовсім юним, не знаючи, що складає справжнє щастя дорослого чоловіка. На його шляху — три камені на роздоріжжі: одвічна філософська проблема вибору життєвого напрямку. Товаришем у дорозі стає Сірий Вовк — найдавніша тотемна тварина у народів Євразії й Північної Америки. Він — символ культу вожака, родозасновника, могутнього помічника на полюванні. Яскравий приклад — вовчиця, яка вигодувала Ромула й Рема, забезпечила заснування могутньої античної держави. Зображення вовка бачимо і зараз на чеченському прапорі. У нашій казці він навіть повертає героя до життя після того, як його підступно вбили старші брати.

У пізніші часи, після встановлення слов’янського пантеону з Дажбогом, Сварогом тощо, з вовка зробили злодія, перевертня, вовкулаку”.

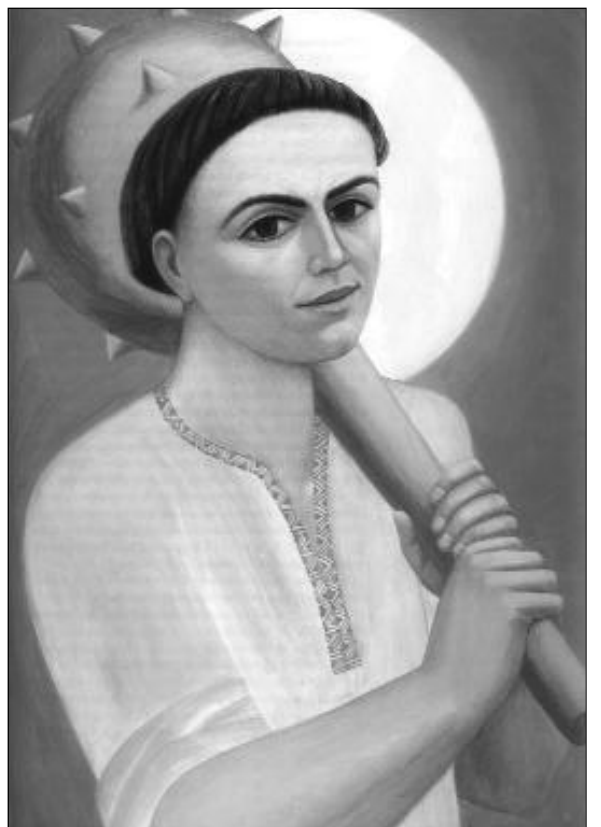
Цікаво, з чого почалась власна Одіссея художника до світу казок, під чиїм керівництвом?

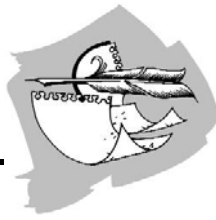
Звичайно, під керівництвом дідуся. Дитинство після війни на селі взимку: увечері малі забиралися на піч чи на лежанку. Дідусь був фантастичний казкар. І що розповідає, самі в житті бачимо. Ось бабуня ранком жене Козу-Дерезу через греблю на гору, щоб паслась. А ввечері дідусь стоїть у воротах, Козу розпитує, як вона паслась. А це — любя-мила Кізонька бекає, на всіх намовляє. Врешті й на самого дідуся. Казка має жорстокий фінал, проте і ми добре засвоюємо: брехатимеш — обернеться бідкою.

Олександр Іванович зізнається, що часом сам казки пише, сам ілюструє і... до шухляди складає, нікому не показує.

Несподівана пропозиція у “Welcome to Ukraine” щодо ілюстрування казок його спочатку збентежила. Вирішив спробувати. Митець обрав улюбленого “Івасика-Телесика”. Коли вже казок назбиралося 17, вони невідворотно забажали автономії — виокремитися у книжку.

Як митець, що прагне творчої свободи, О. Мельник не всім задоволений. У журнальному варіанті він навіть для заголовків до казок відшукував відповідний стиль: для Телесика літери виписані, наче дерев’яна стружка; Кирила Кожум’яку презентує у стилі кирилиці. Книжка, на жаль, вимагає уніфікації. Турбується художник про збереження притаманної йому кольорової гами. Але це, як кажуть, нюанси виробничого процесу. Видання сувенірне, тож і якість його відповідна.

НАЗАРІЙ НАЗАРОВ: ЖИТТЯ — НЕМОВ СТАРА БІЛІНГВА»

ЗІ ЗБІРКИ “ВТЕЧА З ВАВИЛОНА” (2006)

Просиджу незрушно весь вечір
В обіймах легкої втоми.
Послухаю вітрові речі...
Я вдома.

Над сонцем нависла хмара
І душить його потроху...
Я справді старому не пара
Моху.

...Туди, куди й бджоли —
Летіти б удаль,
Та цього ніколи
Не буде.
На жаль...

Торкнутися поблідлими вустами
Поблідлих уст —
поблідлих блискавиць —
І пестити, і ніжити до нестями
У сні промочлих глиць.

Ти не лякайся останнього причастя
І згірлого вина блідих вітрів —
Вони також не знали щастя,
Їх теж ніхто не стрів.

ЗІ ЗБІРКИ “ЛАМПАДОФОР” (2008)

Якщо зимою йти тобі припало
До теплих і далеких ручаїв,
Візьми мене ведмедем похожалим,
Якщо ласкавцем не взяла своїм.

І хай тебе нітрохи не бентежать
Зимові невимолимі холоди,
Бо шуба тепла в мене є ведмежа,
А вітер тільки завів сліди.

АЛЬБА, альбо ПІСНЯ, СПІВАНА НА СВІТАННІ

Усі коханці двоєслови,
І ти мій усміх не лови
І погляди не шли на лови
За кожним рухом голови.

Я вже не раз у тьмі до щему
Комусь так само шепотів,
Що я залишуся дощем у
Білих косах юних дів,

Але минулися пещоти,
Кохання в муку перейшло...
Та не дивися так, ну що ти —
Я теж коханець-двоєслов.

Хоч зараз літо й дуже парко,
Я осінню уже пропах.
Що стріне нас, смаглява Парко,
На потойбічних берегах?

Коли кружальцями із міді
На очі покладуть печать,
Чи зможу, наче стулки мідій,
Свою самотність розірвать?

Чи й у далекім потойбіччі,
Від сов самотніший стокроть,
Шукатиму зелені вічі
І кіс мертвецьку щирозлоть?

ІЗ РУКОПISУ ЗБІРКИ “СМЕРТЬ АДОНІСА”

Усе життя — немов стара білінгва:
Є світла і прозора мова дня —
Є мова ночі, де у темних лігвах
Дрімає таємниць стара рідня.

Хоч мови пошановано обидві,
Вони в незгоді, наче вороги,
І сходяться щодень у дужчій битві,
Здіймаючи своїх письмен стяги.

Є знаки світлі — й знаки таємничі,
І я стою на тіняві межі:

Назарій Назаров народився 20 лютого 1990 року в с. Степовому на Кіровоградщині. Нині студент Києво-Могилянської академії (спеціальність філологія). Ще у шкільні роки брав участь у всеукраїнській нараді молодих літераторів у Коктебелі, здобував перші місця на Всеукраїнських олімпіадах з української мови та літератури, а також у конкурсі-захисті науково-дослідницьких робіт МАН України. Закінчив музичну школу з класу фортепіано.

Назарій — автор двох збірок поезій: “Втеча з Вавилону” (Кіровоград: “Степ”, 2006) та “Лампадофор” (Львів: “Каменярь”, 2008, премія ім. Б. І. Антонича “Привітання життя”). Його літературознавчі й літературно-критичні статті друкували у “Всесвіті”, “Дзеркалі тижня”, “Дні”, знають його й читачі “Слова Просвіти”. Чекає на видавця рукопис поетичної збірки “Смерть Адоніса”, а також переклад з латини філософсько-естетичного трактату Джованні Піко делла Мірандоли “Промова про гідність людини”, з новогрецької відтворено низку творів Константіноса Кавафіса, з німецької — дещо з “Гімнів до ночі” Новаліса, з англійської — уривок із “Втраченого раю” Джона Мільтона. А ще — Вілльям Блейк, Джон Донн, Джон Кітс та ін.

З-поміж віршів наймолодших українських поетів твори Назарія Назарова виокремлює висока культура слова, яка викликає з пам’яті імена його наставників, — Миколи Зерова, Григорія Кочура, Миколи Лукаша. Вирізняє його також традиція класичного віршування, підкреслене абстрагування від конкретної дійсності для повернення в абсолют класичних образів, тем і сюжетів. Численні алюзії в асоціативних рядах — од міфічної архаїки через еллінізм, трубадурів і вагантів до бароко, символізму й сюрреалізму, од Провансу до Синаю й Марни — інтегруються в інтелектуальному постмодерному образку, якого так бракує “перформенсовій” літературній богемі, й осяває нас негасимим ореолом вивіреного століттями Духу Слова.

— На відміну від більшості молодих поетів, Ви плекаєте здебільшого класичний вірш. Чому? Позиціонуєте себе як продовжувач традицій “плеядівців” і неокласиків?

— Не можу сказати, що “плекаю” класичний вірш. Просто не можу від нього звільнитися. Цей рік для мене минув під знаком протистояння римі, протистояння метру. Та водночас розумію всю незграбність того, що мало б вийти справді вільним віршем, але таким у мене не виходить. Адже вільний на те й вільний, бо має бути позбавлений риторики і котурн. Справжній верлібр

Дві мови, овіваячи обличчя,
Однаково і рідні, і чужі.

Боюсь, що мов поплутаються межі,
Що їхні ріки вийдуть з берегів,
І вже не зможу знову я простежити,
Де мова сну й де світла мова днів,

І, мов на бруці кинутих поселень,
Поосідає пил на сторінки,
І проростатиме багряна зелень
Із літер, що виходять з-під руки.

ЗАМОВЛЯННЯ

На морі нібито скляному
Стоятимуть розпечені потири.
В’їздитимуть на море по одному
Жахливі вершники чотири.

Не кидайся ти першому під ноги,
Не кидайся і тому, що весь чорен.
Коли побачиш вершника блідого,
Навстріч йому іди гарячим морем.

Кажі йому: “Я не забитий Яків,
І вдруге ти мене уже не візьмеш.
У морі цім я загубив свій якір —
Він там лежить, забутий і залізний.

для мене написати незмірно важче, ніж римований вірш, хоч розрізнення “класичний—вільний” дуже поверхове.

Посутньо поезія полягає не в стопах. Тут потрібен особливий стан. Якщо його немає, то ритми/рими чи їхня відсутність нічого не змінює. Мене радше дратують “плеядівці” й неокласики. Я їх люблю й поважаю не менше, ніж раніше, але їхні способи письма на мені ніби панцир, який ніяк не вдається зняти.

— Назвіть своїх найбільших друзів у мистецтві, зарубіжним і українським.

— Найближчих друзів завжди небагато, а якщо йдеться про літературних, то вони з часом змінюються. Але поки що незмінними залишаються Платон, Овідій, Сапфо, Шекспір, Достоевський, Вулф, Франко передовсім як перекладач, Леся Українка (лише античні драми), віднедавна грек Константінос Кавафіс, а також решта, що ймення їм легон.

Із філософської й культурологічної лектури віднедавна найбільше подобаються Аверінцев, Баткін, Гадамер, Шляєрмахер. Із музики дуже люблю барокових композиторів Жана-Філіпа Рамо, Доменіко Скарлатті, Франсуа Куперена і, звісно, Йоганна Себастьяна Баха, Бетховена, Шопена, Чайковського, Рахманінова й Малера. Додам іще сучасних композиторів Беат Фуррера чи Теодоракіса. Не можу жити без гарного кіно — Вісконті, Фелліні чи Тарковського, Альмодовара чи Бергмана. Тобто принципово не голівудського. У живописі незмінним поки що залишається прохолодно-виховане ставлення до нефігурального живопису, любов до прерафаелітів (італійських і англійських, між якими майже півтисячоліття), до графіки Бердслі й Матісса.

— А ось звернення до літературного міфу про Верлена й Рембо може викликати різні тлумачення...

— Як зрозуміють, це не моя турбота — для мене важить краса у всіх її виявах, в передбачуваних іпостасях. Мені постійно потрібні естетичні провокації, які спонукали б до письма. У людини зараз надто багато несправжніх ідентичностей. Саме тому на поезію дивлюсь як на повернення до найс-

правжнішої суті, до передтілесної краси, яка не знає поділів і класифікацій. Поезія без естетичного переступу відгонить нафталіном. Ми живемо в час долання меж — перейдено межу тисячоліть, межу усялякого благочестя в публічному житті, тому подолання ще одного кордону всередині себе самого не є анахронічною дивиною. До цього спонукає епоха. Це мій естетичний вибір.

— І чим же є та “найсправніша суть” поезії?

“Святий неспокій”, про який пише Антоніс Самаракіс, або пекуча ностальгія, що примушує вийти за межі тимчасовості. Такий неспокій приходить рідко від нечастих щасливих зустрічей — з людьми, музикою чи поезією. Ця ностальгія спонукає перейти в альтернативний простір краси. Окрім неї, навряд чи є щось вартісне.

— А чи важко бути молодим перекладачем художньої літератури? Це фах чи стан душі?

— Напевно, важко бути не лише молодим перекладачем. Та й оцінюватимуть не за віком, а “пізнають за ділами”, майже як у Євангелії. Переклад для мене — компенсація мовчання. Просто є риса, яка мене рятує, — іноді люблю мовчати, тобто накладати принципове вето на писання. І тоді перекладати не складно, а докучливо потрібно. Поки що всі мої переклади народжувалися передовсім з великої любові — до певної епохи, автора чи теми. Так було з Кітсом, Спенсером, Піко делла Мірандолюю, і так зараз із Кавафісом. Дещо спробував перекладати з цікавості, чи піде мені — як-от Мільтона чи метафізичні вірші Донна. Але обидві “перекладацькі бесіди” з поетами нехай полежать дев’ять літ у скрині, як радив Горацій, а там подивлюся.

Іноді поспішаю перекладати — мине відповідний стан, і вже ніколи не віддам текст так, як віддав би його за відповідних емоційних обставин. Так було з Новалісом. Я не встиг. Тепер доведеться чекати наступної зимової депресії, щоб доперекладати “Гімни до ночі”.

— А які основні проблеми українсько-го перекладацтва?

— Це трохи широко і далеко для мене, як приміром “наслідки світової економічної кризи”. Можу сказати тільки про відчуте на власному досвіді. Моя проблема — нелюбов до перекладів на замовлення. Шаленію, коли мене змушують перекласти “не мого” автора. Це майже інтелектуальне гвалтування.

Інша проблема — брак досконалих словників. Часто доводиться користуватися словниками російськими чи англійськими, а потім шукати відповідники в словнику Єфремова й Кримського. Відповідники в наших сучасних словниках — це глум над багатом синонімією української мови. Якщо і є словники, то вони мають занадто малий реєстр як для перекладу художньої літератури (новогрецько-український словник містить приблизно 20 тис. гасел, але ж це зaledве “прожитковий мінімум” перекладача!).

— Бажаю Вам опісля “Смерті Адоніса” нових творчих воскресінь.

Спілкувався Дмитро ЧИСТЯК

Ти загубив свої малі сабо,
Мій милий друже, мій Рембо.

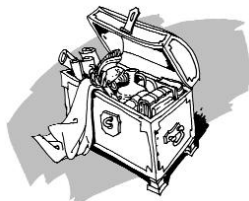
2.
Ти знаєш все, мій друже нетверезий.
Ти знаєш все — в якому з темних кіл
Мені вуста розріжуть срібним лезом,
Примусять цілувати сіль.

Прогулянка в блакитному береті
Тебе у надвечір’я розважа,
А погляд твій нестямому куретів
Блищить, як вістря жертвенне ножа.

За чорне скло таємної книгарні,
Немов у лімб, мене ти проведеш...
Будинки й дні є парні і непарні.
Немов будинок, я непарний теж.

Ця ніч тісна як перстень з ебоніту
тремкіша ніж відлуння тятиви
у тісноті я буду шепотіти
тобі на вухо ніжні молитви

у домі двері добре всі заперті
у темряві багато є спокус
в ній дотик гострий як різець Гібберті
не зранивши торкнутися боюсь

ВОСЬМИМЕТРОВИЙ ПОДІЛЬСЬКИЙ РУШНИК

Ольга ВІЛЬЧИНСЬКА,
м. Вінниця
Фото автора

Вишити подільський рушник завдовжки вісім метрів і завширшки 80 сантиметрів запропонувала директор обласного Центру народної творчості, заслужений працівник культури України Тетяна Цвігун. Ідею підтримала начальник обласного управління культури, заслужена артистка України Марія Скрипник.

Вінниччина здавна славиться неповторними вишивками. Ще в XIX столітті рушники та сорочки майстринь із с. Клембівки розходилися по всій Україні, продавалися на ярмарках у Петербурзі, Москві та Варшаві, експонувалися на виставці в Чикаго.

У статті “Вироби селянок з Поділля на виставці в Чикаго” класик української літератури Михайло Коцюбинський, який народився і тривалий час працював у Вінниці, писав про всесвітньо відомий осередок вишивки — с. Клембівку Ямпільського повіту, докладно описував мистецтво гаптування та ткання “бамбаку”, тобто полотна, на якому місцеві селянки вишивають.

“На таким-то полотні й гаптують золотими та срібними нитками — “широм”, а самий спосіб гаптування називають “низзю”, себто вишивають так, що нитка щільно укладається коло нитки, й гаптування з обох боків виходить однакове.

...Отсі-то вироби подільських селянок й фігуруватимуть на виставці в Чикаго, яко експонати пані Декар’єр”, — читаємо у статті, вперше надрукованій у газеті “Буковина” 1892 р.

“Вишивану долю Вінниччини” створили 45 майстринь з кожного району області з нагоди 18-ої річниці Незалежності України.

А далі видатний письменник пише рядки, що не втратили актуальності й сьогодні, адже фабрику художніх виробів “Жіноча праця” у Клембівці закрито, а місцеві майстрині тепер не мають змоги експонувати свої витвори на всеукраїнських і міжнародних виставках, мати заробіток.

“...З жалем мушу зазначити факт вельми некорисних умов, в яких стоїть у нас на Україні народний промисел.

...Давно вже пора звернути увагу на народний промисел та всякими заходами підняти його... перед цілим світом заявити, що і ми, українці, існуємо та маємо свою культуру”.

Отож, за багато століть подільські майстрині ручної вишивки виробили могутній пласт культури. Вишивку різних районів, давню і сучасну, можна побачити цього року на фестивалі народної творчості “Скарби Поділля” у Центральному міському парку Вінниці. 22 серпня на сцені концертної зали “Райдуга” презентовано восьмиметровий подільський рушник під назвою “Вишивана доля Вінниччини”. Над цим рукотворним дивом працювали майстрині всіх районів області.

— Ескіз рушника розробляла заслужений майстер народної творчості з Вінниці Галина Данилюк, — розповідає завідувачка відділу ОЦНТ Любов Гричанюк. — На рушнику зображене дерево життя, яке уособлює всі райони і міста Вінниччини. Посередині квітка. Це — Вінниця. Мережка символізує річку Південний Буг. Є ще пташки. Ті, які нахилили дзьобики, уособлюють наших предків, які передали нам знання про подільські сакральні символи, навчили добром й гарному. Загалом, восьмиметровий рушник розповідає про минуле, нинішнє і

майбутнє поколінь. З ним надалі проходитимуть усі державні свята в області.

Рушник справді безцінний. Для нього кілька зимових місяців шукали лляну тканину. Три-чотири місяці добирали нитки, а ще ручна робота вишивальниць. Вишивали його почергово — по три дні щотижня — найкращі майстрині з районів і міст Вінниччини під керівництвом Галини Данилюк. Техніка дуже копітка: качалкова гладь та мережка. Кольори переважно чорні та червоні. Є трохи жовтих, що символізують сонце, і блакитних, які уособлюють воду.

Вінничани сподіваються, що їхній почин підтримають в Україні. І через рік—другий, з нагоди 20-річниці Незалежності України, можна буде на Всеукраїнській виставці у Києві ознайомитися з минулим кожного регіону України завдяки восьмиметровим рушникам.

СЛОВО Прогвіти

ТИЖНЕВИК ВСЕУКРАЇНСЬКОГО
ТОВАРИСТВА «ПРОСВІТА»
ІМЕНІ ТАРАСА ШЕВЧЕНКА

АНОНС

Із 19 до 23 серпня 2009 р. у Великих Сорочинцях Миргородського району Полтавської області за підтримки Міністерства культури і туризму України проводиться Фестиваль народної творчості в рамках Національного Сорочинського ярмарку.

Цьогорічний Національний Сорочинський ярмарок проходить під знаком святкування 200-річчя від дня народження Миколи Гоголя.

Організатори багато зробили для того, щоб захід був цікавим, змістовним, насиченим і яскравим, багатим на події. Завітуйте на ярмарок і напишіть нам про свої враження!

Засновник:
Всеукраїнське
товариство “Прогвіти”
імені Тараса Шевченка
Реєстраційне свідоцтво
КВ № 4066
від 02.03.2000 р.

Шеф-редактор
Павло МОВЧАН

Головний редактор
Любов ГОЛОТА

Редколегія
Любов ГОЛОТА (голова),
Ярема ГОЯН,
Павло МОВЧАН,
Олександр ПОНОМАРІВ,
Іван ЮЩУК

Перший заступник
головного редактора
Ніна ГНАТЮК
279-49-47

Заступник головного редактора
Петро АНТОНЕНКО
279-49-47

Заступник головного редактора
з виробничих питань
Наталія СКРИННИК
278-01-30 (тел/факс)

Відповідальний секретар

Ірина ШЕВЧУК
Відділ культури
Сергій КЛИМКО
279-49-47

Відділ просвітницької роботи
Надія КИР’ЯН
270-55-57

Відділ коректури
Олена ШУЛЬГА
278-63-69

Комп’ютерна верстка
Ірина ШЕВЧУК
Олег БЕССЬКИЙ
278-63-69

Інтернет-редактор
Євген БУКЕТ
279-39-55

Черговий редактор
Ніна ГНАТЮК

Бухгалтерія
279-41-46

Адреса редакції:
вул. Хрещатик, 10-Б,
м. Київ, 01001

E-mail: slovo_prosvity@ukr.net
http://slovoprosvity.org.ua

Видруковано з готових
фотоформ на комбінаті
“Преса України” у середу.
Зам. № 3301233
Наклад у серпні — 24 000

Листування з читачами —
тільки на сторінках газети.
Відповідальність за достовірність
інформації несуть автори.
Редакція залишає за собою право
редагування та скорочення текстів.

При використанні наших публікацій
посилання на “Слово Прогвіти”
обов’язкове.

Індекс газети
“Слово Прогвіти” — 30617
Передплатна ціна, враховуючи
поштові послуги:
на місяць — 4,27 грн.
на 3 місяці — 12,36 грн.

